Budget för Region Stockholm 2023

Vänsterpartiet Region Stockholm

FÖRSLAG TILL BESLUT
221122

RS 2022-0123

Regionstyrelsen
Ärende 4

Budget 2023 för Region Stockholm

Vänsterpartiet yrkar att:

1. Skattesats för region Stockholm för 2023 fastställs till 12:38 öre per skattekrona.

2. Resultaträkning för Region Stockholm för 2023 och planåren 2024–2025, enligt Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, fastställs.

3. Balansräkning för Region Stockholm för 2023 och planåren 2024– 2025, enligt Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, fastställs.

4. Synnerliga skäl åberopas för att upprätta en budget där intäkterna inte överstiger kostnaderna för år 2023 och plan för året 2024 med hänsyn till de högre tillfälliga kostnaderna för värdesäkring av pensionsförpliktelser inom avsättningarna i Region Stockholms balansräkning.

5. Finansieringsbudget för Region Stockholm för 2023 och planåren 2024–2025, enligt Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, fastställs.

6. Resultatkrav för nämnder, bolag och koncerngemensamma funktioner för 2023 och planåren 2024–2025, enligt Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm fastställs.

7. Uppdrag till följande nämnder justeras med de uppdrag som återfinns i Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm:

- Regionstyrelsen
- Hälso- och sjukvårdsnämnden
- Primärvårdsnämnden
- Stockholms läns sjukvårdsområde
- Trafiknämnden
- Klimat- och regionutvecklingsnämnden
- Kulturnämnden
- Fastighets- och servicenämnden

8. Generella ägardirektiv för Region Stockholms bolag, kompletteras enligt avsnitt 8 i Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm.

9. Bolagsstämmoombud uppdras att rösta för antagande av generella ägardirektiv för Region Stockholms bolag i enlighet med avsnitt 8 i Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm.

10. Bolagsstämmoombud uppdras att rösta för antagande av ägardirektiv för Region Stockholms bolag i enlighet med regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm.

11. Ägardirektiv för Landstingshuset i Stockholm AB fastställs i enlighet med avsnitt 6.2 i regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm.

12. Ägardirektiv för regionens bolag fastställs i enlighet med avsnitt 6.2.1 - 6.3.3 i regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm.

13. Regionstyrelsen ges i uppdrag att ta fram förslag till mål och indikatorer utifrån Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm. Dessa indikatorer ska arbetas fram utifrån tillitsbaserad styrning.

14. Tidigare givna uppdrag från regionfullmäktige till nämnder och bolag återkallas i enlighet med bilaga 4 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm.

15. Investeringsbudget för år 2023 och plan för år 2024–2032, bilaga 5 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, fastställs.

16. Taxor och avgifter justeras enligt avsnitt 9 ”ändringar av taxor och avgifter” i Vänsterpartiets förslag till Budget 2023 för Region Stockholm. Därutöver fastställa bilaga 6 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm.

17. Regionstyrelsen bemyndigas att fastställa process för Budget 2024 för Region Stockholm.

18. Inköpskategorier och fördelning av kategoriansvar till nämnder och bolag, i enlighet med bilaga 8 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, Förslag till inköpskategorier och fördelning av kategoriansvar (RS 2021-0255), godkänns.

19. Senareläggning av införande av vissa inköpskategorier och fördelning av ansvar för dessa, i enlighet med bilaga 8 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, Förslag till inköpskategorier och fördelning av kategoriansvar (RS 2021-0255), godkänns.

20. Föreslagna revideringar av Plan för införande av kategoristyrt inköpsarbete i Region Stockholm (RS 2019-1148-29), i enlighet med bilaga 9 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, godkänns (RS 2021-0255).

21. Regionstyrelsen uppdras att genomföra en centralt samordnad upphandling av nytt huvudjournalsystem med start 2023, där alla vårdgivare i Region Stockholm samt Region Gotland ges möjlighet att nyttja systemet (RS 2022-0608).

22. Regionstyrelsen uppdras att säkerställa en behovsstyrd successiv utveckling av ett regionalt vårddatalager (RS 2022-0608).

23. Plan för verksamhet och ekonomi 2023, samt plan för ekonomi 2024–2025 för Kommunalförbundet Avancerad Strålbehandling, godkänns i enlighet med bilaga 10 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, godkänns.

24. Verksamheten i AB Stockholms Läns Landstings Internfinans överförs till regionstyrelsen från och med den 1 januari 2023 (RS 2022-0482).

25. Verksamheten i det av Landstingshuset Stockholm AB ägda dotterbolaget AB Stockholms läns Landstings Internfinans upphör från och med den 1 januari 2023 (RS 2022-0482).

26. Generella och specifika ägardirektiv för AB Stockholms Läns Landstings Internfinans upphör att gälla från och med den 1 januari 2023 (RS 2022-0482).

27. Landstingshuset i Stockholm AB och AB Stockholms Läns Landstings Internfinans uppdras att under 2023 avveckla företaget AB SL Stockholms läns Landstings Internfinans i en fusion med moderbolaget Landstingshuset i Stockholm AB (RS 2022-0482).

28. AB Stockholms Läns Landstings Internfinans uppdras att tillsammans med regionstyrelsen före den 31 december 2022 ingå ett överlåtelseavtal som anger vilka aktuella tillgångar och skulder som överförs till

regionstyrelsen, samt att genomföra organisationsförändringen och övriga nödvändiga åtgärder med anledning av denna.

29. Bolagsstämmoombud uppdras att rösta för att godkänna fusionering av AB Stockholms läns Landstings Internfinans, organisationsnummer 556449-9183, med moderbolaget Landstingshuset i Stockholm AB, organisationsnummer 556477-9378, under 2023 (RS 2022-0482).

30. Finansiella riktlinjer (RS 2020-0448), uppdateras i enlighet med bilaga 11 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm (RS 2022-0482).

31. Reglementen för regionstyrelsen och övriga nämnder uppdateras, i enlighet med bilaga 12 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm (RS 2022-0482).

32. Förnyat genomförandebeslut godkänns för investeringsobjekt Depå Nya Tunnelbanan till en total utgift om 6 037 000 000 kronor enligt 2023 års förslag till investeringsbudget med inriktningsnivåer för 2024-2032 genom utökning av budget med totalt 457 000 000 kronor (RS 2022- 0643).

33. Trafiknämnden medges rätt att inom ramen för 2023 års investeringsbudget med inriktningsnivåer för 2024-2032, fortsätta genomförandefasen avseende investeringsobjekt Depå Nya Tunnelbanan (RS 2022-0643).

34. Att inte utreda förutsättningarna för etablering av nya närakuter i Skärholmen respektive Jakobsberg (RS 2022-0531).

35. Policy för att stärka patienters ställning – vård i dialog (LS 9912-0722) upphävs.

36. Riktlinjer för intern kontroll (RS 2022-0326) fastställs i enlighet med bilaga 13 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, och den tidigare riktlinjen för intern kontroll (RS 2019- 0866) upphör därmed att gälla.

37. Regiondirektören uppdras att verkställa regionfullmäktiges beslut att Region Stockholm lämnar uppdraget som förvaltare för avkastningsstiftelserna Stiftelsen Hedéns stipendiefond Berga och Stiftelsen Finsta Lantbruksskolas stipendiefond under förutsättning att regionfullmäktiges beslut om försäljning av Berga Naturbruksgymnasium

(RS 2021-0048) vunnit laga kraft, genom att anmäla sitt frånträde till länsstyrelsen i Stockholms län samt vidta de åtgärder i övrigt som föranleds härav.

38. Regionstyrelsen övertar administration och handläggning för donationsstiftelser och gåvofonder inom Region Stockholms samförvaltade avkastningsstiftelser från AB Stockholms Läns Landstings Internfinans och Region Stockholms vårdgivare, i enlighet med bilaga 14 till regionstyrelsens förslag till Budget 2023 för Region Stockholm, senast den 1 juni 2023. Ansökan sker fortsatt lokalt hos vårdgivarna (RS 2022-0311).

39. Regiondirektören uppdras att återkomma till regionstyrelsen med förslag på erforderliga ändringar i Avtal mellan Stockholms läns landsting (landstinget) och AB SLL Internfinans (bolaget) angående förvaltning av stiftelsernas (donationsfondernas) kapital (LS 2017- 0576), samt avtal om samverkan mellan AB SLL Internfinans (556449- 9183) och Region Stockholm för år 2022 (RS 2021-0804), i enlighet med beslut.

40. Trafiknämnden medges rätt att inom ramen för 2023 års investeringsbudget med planår 2024-2032 inleda inriktningsfas avseende följande investeringsobjektet.

- Ersättning av Roslagsbanans samtliga fordon X10p inklusive följdinvestering i depå och elkraft till en total investeringsutgift om 32 000 000 kronor (RS 2022-0478).
- bussdepåobjekt i nordostsektorns södra del till en investeringsutgift om 9 000 000 kronor.
- bussdepåobjekt i sydostsektorns södra del till en investeringsutgift om 6 000 000 kronor.
- bussdepåobjekt i nordvästsektorns södra del till en investeringsutgift om 7 000 000 kronor.
- bussdepåobjekt i sydostsektorns norra del till en investeringsutgift om 9 000 000 kronor.
- bussdepåobjekt i sydvästsektorns västra del till en investeringsutgift om 9 000 000 kronor.
- Bussdepåobjekt i nordostsektorns nordöstra del till en investeringsutgift om 7 000 000 kronor.
- objektet Framtida trafikstyrning för tunnelbanan till en total investeringsutgift om 27 700 000 kronor.

41. Regiondirektören ges i uppdrag att ta fram förslag till process för Budget 2024 för Region Stockholm.

Innehåll

1. Inledning 1

2. Hälso- och sjukvård 3

2.1 Vård efter behov 4

2.2 Vårdpersonal 8

2.3 Vårdplatser 11

2.4 Vårdcentraler 14

2.5 Sjukvård för barn och ungdomar 17

2.6 Kvinnors hälsa 19

2.7 Vuxenpsykiatri och beroendevård 21

2.8 Cancervård 23

2.9 Sjukvård för äldre 24

2.10 Funktionsrätt 26

2.11 Stärkt pandemiberedskap och arbetet med Covid-19 28

2.12 KSON och TIOHUNDRA AB 29

2.13 Tandvård 30

3. Kollektivtrafik 31

3.1 En effektiv kollektivtrafik 32

3.2 Kombinerad mobilitet 35

3.3 Tillgänglighet 36

3.4 Trygg och välkomnande trafik 37

3.5 Taxor 39

3.6 Skärgårdstrafiken 41

3.7 Färdtjänst 42

3.8 Egen regi 44

3.9 Elektrifiering 46

4. Klimat 47

4.1 Klimatnödläge 47
4.2 Klimatsmart sjukvård 48
4.3 Resande 49
4.4 Mat och konsumtion 50
4.5 Energi 52
4.6 Vatten och biologisk mångfald 53

5. Regional utveckling 54

5.1 Bostäder 55
5.2 Folkhälsa, utbildning och arbete 57

6. Levande landsbygd och skärgård 59

7. Kultur 61

7.1 Kultur för alla 61
7.2 Folkbildning 63
7.3 Kulturutövare 64

8. Styrning 66

8.1 Lokaler och fastigheter 68
8.2 Ägardirektiv till bolagen 70

9. Finansiering och ekonomi 72

9.1 Vänsterpartiets budget i sammandrag 73
9.2 Taxor och avgifter 75
9.3 Investeringsbudget 76

Tabellverk 77

1. Inledning

Vänsterpartiets politik handlar om människovärde och människosyn, om rättvisa och jämlika villkor. Det ska inte spela någon roll vem du är eller hur mycket pengar du har, du ska ha rätt till samma hjälp från samhället när du behöver den. Vi har ett socialistiskt, feministiskt och ekologiskt perspektiv när vi omfördelar resurser så att fattiga och rika, kvinnor och män, ges likvärdiga möjligheter att påverka samhället och sina liv.

Under 16 år har regionens sjukvård och kollektivtrafik sålts ut under det blågröna styret. Vården har blivit en marknad och all kollektivtrafik drivs av privata bolag. Det har resulterat i att Stockholmarna får köa på akuten, vi betalar höga priser för kollektivtrafiken och det är svårt att veta vart en ska vända sig för att få rätt vård i den djungel som otaliga vårdvalsaktörer, nätläkare och närakuter har skapat. Personal både inom sjukvården och kollektivtrafiken har larmat om orimliga arbetsförhållanden. Vården kallas för produktion och patienterna för kunder.

> Valresultatet visade tydligt att stockholmarna vill ha en vänstersväng i regionpolitiken.

En vänstersväng för vården

Vänsterpartiets politik behövs för att driva på den förändring som stockholmarna vill se. Valresultatet visade tydligt att stockholmarna vill ha en vänstersväng i regionpolitiken. Vi stoppar privatiseringarna och tar tillbaka vissa nyckelverksamheter i egen regi. Vänsterpartiets budget innehåller stora satsningar på vårdcentralerna, på sjukhusen och på personalen samt på att sänka taxorna i kollektivtrafiken. Vi lyssnar på personalen och genomför de reformer som de efterfrågar.

Vänsterpartiet vill ha en jämlik hälso- och sjukvård. Du ska ha rätt till samma vård, oavsett om du bor i centrala Stockholm eller i Norra Botkyrka, i Järva eller i Södertälje. För att lyckas med det behöver vi ta tillbaka kontrollen över vården, så att vi demokratiskt kan styra både vilken vård som ska erbjudas och var i regionen den ska finnas. Om marknaden får styra fritt får de friskaste och rikaste mest vård. Så kan vi inte ha det.

Hälso- och sjukvårdslagen är tydlig med att vård ska ges efter behov. Den som har pengar ska inte kunna köpa sig före i vårdkön. Därför ska regionen förbjuda privata bolag från att erbjuda både skattefinansierad och sjukvårdsförsäkringsfinansierad vård på samma gång, vilket obönhörligen skapar två olika köer, en för den som kan betala och en för den som inte kan.

Navet i en fungerande sjukvård är vårdcentralerna och sjukhusen. Vårdcentralen ska ha tillräckliga resurser för att vara den självklara första och kontinuerliga kontakten med vården. Sjukhusen har levt på svältbudgetar under många år vilket resulterat i personalflykt och vårdplatsbrist, vi ändrar på det och ger sjukhusen förutsättningar att ta hand om sina patienter i tid och på ett patientsäkert sätt. Vi måste satsa på personalen så att de vill stanna kvar i vården. De är vår viktigaste resurs. Vi vill sänka arbetstiden på akutmottagningar och förlossningsenheter, samt införa lönetrappor så att det lönar sig att stanna kvar länge som anställd i sjukvården.

Klimatet är inte till salu

Vi i Vänsterpartiet vet att människor drivs av omtanke om kommande generationer och solidaritet med utsatta människor i Sverige och världen. Vi vill förstås ha det bra, men inte på bekostnad av andra. Vårt klimat och vår miljö, ytterst vår framtid, är inte till salu. I vår vision om en hållbar Stockholmsregion bör de totala utsläppen orsakade av vår samlade konsumtion vara mindre än ett ton per person 2040. Vårt ekologiska fotavtryck ska inte vara större än vad ett jordklot kan tillhandahålla. Därför lägger vi en budget för klimatomställning på riktigt. I detta arbete är kollektivtrafiken en nyckelfråga, därför låter vi barn och ungdomar åka gratis året om och sänker taxorna för alla resenärer.

Det ekonomiska läget

Region Stockholm står på grund av händelser i omvärlden på tröskeln till tuffa ekonomiska tider. Putins invasion av Ukraina har genererat en dominoeffekt med höjda energipriser, eskalerande inflation och därmed kraftigt ökade pensionskostnader för regionen. Därför blir det omöjligt att lägga en budget i balans enligt kommunallagen, om inte verksamheterna ska tvingas till omfattande nedskärningar. Därför budgeterar Vänsterpartiet med ett negativt resultat och åberopar synnerliga skäl med anledning av pensionskostnaderna. Det ekonomiska läget blir dessutom betydligt svårare för samtliga regioner med den nya blåbruna regeringen som prioriterat att bränna en tredjedel av sitt reformutrymme på olja och nedmontering av klimat- och miljöpolitik.

När SKR nyligen framförde att regioner och kommuner behöver tillskott på 20 miljarder under 2023 för att inte kvaliteten i välfärden ska påverkas, då skjuter regeringen till blygsamma 6 miljarder kronor. Region Stockholm får inte ens en miljard i ökade statsbidrag. Vänsterpartiet prioriterar därför ordentligt i vår budget. Sjukhus, vårdcentraler, vårdpersonal och kollektivtrafikresenärer ska värnas. Vi gör det dels genom att prioritera om inom befintliga budgetramar där resurser flyttas från felsatsningar, vårdvalsmarknader, byråkrati och konsultanvändande till patienter med stora behov, vårdpersonal och trafikanter. Genom att höja regionskatten med 30 öre frigör vi dessutom ett större reformutrymme som gör att vi kan satsa ordentligt på dessa områden. Det är det fördelningspolitiskt bästa verktyget. Vänsterpartiet vill investera oss ur en svår ekonomisk tid – inte medverka till nedskärningar.

Läsanvisning

Texterna beskriver inriktningen på Vänsterpartiets politik. Där beskriver vi utvecklingsmöjligheter, problem och vad vi kan göra åt dessa.

Uppdragen fokuserar på de viktigaste sakerna vi vill ska hända inom regionen. Uppdragen styr regionens förvaltning att arbeta i den riktning som Vänsterpartiet föreslår.

Våra siffersatta reformer återfinns i tabeller under respektive stycke. Reformerna är sådant som vi satsar på utöver mittenkoalitionens budgetförslag. Tabellerna ska läsas så att en reform som genomförs 2023 också följer med och utökar ramen för kommande år. Reformer som sker senare i mandatperioden ligger under respektive år och utökar budgetramen ytterligare.

Finansiering och budgetens helhet med resultat- och balansräkning och övrigt tabellverk redovisas sist i kapitel 9.

2. Hälso- och sjukvård

Sjukvården i Stockholm har de senaste åren fått mycket utrymme i den allmänna debatten. Den tidigare borgerliga majoriteten som efter 16 års styre fick tummen ner av väljarna i september 2022 bär ett stort ansvar för den ohållbara situation som vårdpersonal från många olika delar av vården larmat om. Stockholm har Sveriges längsta väntetider på akutmottagningarna, en förlossningsvård med personalflykt, vårdcentraler som inte har tillräckligt med läkare och tid för sina patienter och konstant överbelastade akutsjukhus. Region Stockholm har per skattebetalare och år den dyraste sjukvården av alla regioner utan att det återspeglas i bästa kvalitet. Det splittrade sjukvårdssystemet innebär att du som patient bollas runt och måste bli din egen kartläsare, i stället för att ha ett sjukvårdssystem som bygger på kontinuitet och där det finns luft i systemet. Dåliga flöden av patienter genom systemet gör vården ineffektiv. Sjukvården fungerar på många vis mycket bra om du blir riktigt akut sjuk med ett tydligt problem, men mindre bra om du har kroniska sjukdomar och ohälsa över tid. Personalen vittnar om en utbredd tystnadskultur inom sjukvården. Medarbetare blir tillrättavisade och får repressalier när de uttalar sig om sin arbetsmiljö och patientsäkerheten. Regionen måste ta krafttag för att motverka tystnadskulturen och skapa en arbetsmiljö där medarbetare kan kritisera, komma med förslag på förbättringar och bli lyssnade på.

I regionens verksamheter ligger det yttersta ansvaret hos folkvalda politiker. Nuvarande beställar-utförarmodell innebär ett demokratiskt problem då insynen begränsas och ansvarsutkrävandet försvåras. Exempelvis mäts mål och resultat inte i den patientnära vården utan i byråkratiska system. Privatiseringar och vårdval driver byråkratin. Patienten har blivit en vara och vården kallas för produktion. Att ta emot många patienter med förkylningar i city ger snabba inkomster. Att vårda multisjuka äldre eller arbeta för bättre folkhälsa i utsatta områden gör det inte.

Hälso- och sjukvårdslagstiftningens portalparagraf ”Vården ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet. Den som har störst behov av vård ska ges företräde till vården.” måste bli verklighet. Vänsterpartiet arbetar konsekvent för att hälso- och sjukvården ska vara gemensamt ägd och demokratiskt styrd. Framtidens ersättningssystem ska inte vara marknadsorienterat utan ersättning ska utgå från patienters behov och den medicinska kvaliteten. Antalet vårdval ska reduceras och samtliga akutsjukhus ska drivas i egen regi. Vårdpersonalens professionella bedömningar ska styra prioriteringar och vårdinsatser inom givna budgetramar utan att företagsekonomiska bedömningar av olika patientgruppers lönsamhet ska spela in. Vårdens demokratiska förankring ska förstärkas med aktiv medverkan och inflytande från patienter och anhöriga. De etiska principer som riksdagen fastställt, människovärdes- respektive behovsprincipen, ska få en så tydligt legal förankring att de inte kan åsidosättas utan allvarliga konsekvenser för ansvariga vårdgivare och/eller politiker.

Detta är Vänsterpartiets förslag och prioriteringar för att vården ska fördelas rättvist utifrån behov och bli jämlik och prioritera de mest utsatta och sjuka.

Vänsterpartiet prioriterar vård för patienternas bästa: **Personal, Vårdplatser och Vårdcentraler.**

2.1 Vård efter behov

Ojämlikhet

Sverige är det OECD-land där ojämlikheten växer snabbast. FN:s världshälsoorganisation slår fast att jämlika och goda uppväxt- och levnadsvillkor är grunden för en god hälsa. Vi lever i en segregerad och ojämlik region med stora hälsoklyftor och skillnader i livslängd. Vänsterpartiet ska motverka den ökande segregationen i regionen och integrera jämlikhet och jämställdhet i hälsa och politik inom ordinarie styrning och ledning. Sjukvårdssystemet måste kompensera för samhällets ojämlikheter, inte förstärka dem så som på många vis sker i dag.

De allra mest utsatta människorna i vårt samhälle saknar ofta bostad, arbete och lever utan EU-sjukförsäkring och giltiga papper. I den gruppen finns också barn som i dag inte garanteras sjukvård. Alla människor i regionen har rätt till hälso- och sjukvård.

Regionen ska fördela gemensamma resurser efter behov. Ohälsotalen är höga i regionens södra och perifera delar och det finns där ett stort behov av förebyggande insatser, förbättrad vård och mobila lösningar. Regionen behöver därför ta ett större ansvar för att säkra god geografisk spridning av sjukvården i länet. Till exempel genom att inrätta ett hjärt- och kärlcenter i regionens regi vid Södertälje sjukhus.

En väl fungerande och allsidig sjukvård ska finnas tillgänglig för alla och vara anpassad efter de lokala förhållandena i regionens olika delar. Jämlikhet och jämställdhet är inte detsamma som att göra lika för alla. Det innebär att vården ska se till varje enskild individ och utifrån dennes behov våga göra olika. För att nå dit behöver de nuvarande ersättningssystemen bytas ut och vården anamma ett tillitsbaserat arbetssätt.

Tillitsbaserad vård

Tillitsbaserad vård tar sin utgångspunkt i patientens unika förutsättningar med egna resurser och förmågan att vara delaktig i den egna vården. Genom att involvera patientens sociala nätverk, till exempel anhöriga och vänner, är det möjligt att stödja patientens delaktighet. Forskning visar att en tillitsbaserad vård leder till bättre vårdutfall och minskade samhällskostnader. Regionen ska införa nya verksamhetsmodeller som exempelvis intraprenader (verksamheter som drivs av personalen). Intraprenader ger personalen inflytande och ägarskap över den egna verksamheten, arbetssituationen och förkortar beslutsvägar. Sammantaget ökar detta förutsättningarna för mer jämlik vård.

Ersättningssystem

Vården styrs i dag av ekonomiska incitament. Dagens alltmer detaljerade kontrollsystem ökar även den administrativa bördan på personalen. Regionen ska i stället införa tillitsbaserad styrning, där regionen bygger en kultur och ett arbetssätt med fokus på verksamhetens syfte och invånarnas behov. Dagens kvalitetsmått fokuserar på nybesök medan återbesök och kontinuitet i behandlingen inte premieras. Vårdinsatserna anpassas till ersättningssystemen snarare än till patientens behov.

Välfärdens organisering ska präglas av större tillit till dem som gör det faktiska jobbet. Att frångå ekonomiska incitament ger fördelar: professionella bedömningar av faktiska vårdbehov får större genomslag då prioritering utifrån behov är en väl förankrad princip bland vårdens professioner. Det gynnar också kontinuitet och samverkan kring patienter med större vårdbehov. Ett nytt ersättningssystem ska utvecklas, där helhetsansvar och sjukvårdens etiska principer är vägledande. Ersättningsmodellerna ska alltid syfta till att bidra till en mer behovsstyrd sjukvård. Ersättningarna ska ta hänsyn till vårdtyngd och medicinsk uppföljning för en sammanhållen vård. Regionen ska genomföra ökad medicinsk hårdgranskning, uppföljning och revision av flera vårdval med fokus på medicinska ingrepp kopplat till ersättning, besök kopplat till ersättning och vårdkvalitet, exempelvis genom att anlita granskningsläkare.

Vårdval

Våra skattepengar ska inte försvinna till privata bolag i skatteparadis eller slösas bort i byråkratiska upphandlingar av våra gemensamma sjukhus eller annan vårdverksamhet. Ingen ska bedriva sjukvård med det primära målet att tjäna pengar. Efter 16 års högerstyre har Stockholmsregionen blivit landets mest extrema region när det gäller privatisering av vården. De så kallade vårdvalen[1] som infördes i regionen 2008 är nu 39 stycken och regionen har cirka 550 olika vårdgivare, med ett eller flera vårdavtal, att hålla koll på.

Vårdval är en dyr, ojämlik och ineffektiv metod för att organisera och tillhandahålla vård. Stora summor av våra gemensamma skattepengar förvandlas till vinster för de privata vårdföretagens aktieägare. Studier visar att etableringen av fler vårdcentraler inte har förbättrat tillgängligheten ur befolkningens perspektiv. Ungefär samma antal läkare som innan är utspridda på fler vårdcentraler och mottagningar. Vårdval driver upp kostnader, fragmentiserar vården, slår sönder vårdkedjor, motverkar likvärdig vård och gynnar förhållandevis friska patienter. Pappersarbetet har mångdubblats för att följa upp avtal, fylla i blanketter och skicka fakturor enligt de interna köp-säljsystemen. Dessutom behövs en stor kontrollapparat för att avslöja eventuellt fusk med ersättningar och vårdkvalitet. Detta får även konsekvenser för vårdpersonalen. Tidsstudier från vårdcentraler visar att i genomsnitt 48 procent av arbetstiden går till administration. Problemen finns även i upphandlade verksamheter och en mängd upphandlingar överklagas vilket tvingar regionen att skapa en stor och byråkratisk överbyggnad för att hantera upphandlingarna.

För att få kontroll över ekonomin och en skenande kostnadsutveckling samt frigöra resurser till akutsjukhus och vårdcentraler ska stopp för nya vårdval införas. Vissa vårdval ska avvecklas medan andra ska reformeras. Till exempel ska psoriasispatientgruppen brytas ut ur Vårdval Hud då psoriasis är en systemsjukdom som kräver ett helhetsperspektiv med tillgång till flera specialiteter. En handlingsplan ska arbetas fram för att i ordnad form kunna avveckla alternativ reformera vårdval som fungerar dåligt. Det handlar då främst om att utgå från kvalitet, kostnad och patienters behov och önskemål. Även uppföljning och kontroll av vårdval ska ses över. Regionen ska också införa remisskrav i flera vårdval för att säkerställa rätt vård på rätt nivå.

1 Vårdval (Lagen om valfrihetssystem, LOV) innebär fri etableringsrätt inom ett avgränsat vårdområde. Alla vårdgivare som uppfyller i förväg ställda krav, och blir godkända, kan teckna avtal med Region Stockholm och etablera sin verksamhet inom vårdvalet.

Privata sjukvårdsförsäkringar

I dag ger privata vårdföretag förtur till patienter som har privata sjukvårdsförsäkringar. Med- och egenfinansiering i vården är inte etiskt försvarbart. Studier visar att personer med privata sjukvårdsförsäkringar får vård snabbare, sannolikt utan att det finns skillnader i medicinska behov. Vårdgivare ska inte kunna välja sina patienter, det bryter mot hälso-och sjukvårdslagen. Den offentligt finansierade vården ska alltid prioritera efter behov och ge vård av god kvalitet till alla. Ett förbud mot privata försäkringspatienter ska därför skrivas in i befintliga och nya vårdvalsavtal och upphandlingar, och sanktioner ska kunna vidtas vid lag- och avtalsbrott.

Idéburna offentliga partnerskap

Idéburna organisationer har länge spelat en viktig roll i svensk välfärd och de har särskild kunskap som är viktig för att möta förändringar och problem i samhället. Regionen har därför mycket att vinna på att samverka med den idéburna sektorn. Det sker med fördel genom ett så kallat idéburet offentligt partnerskap (IOP), en form av samverkan mellan offentlig och idéburen verksamhet. IOP ska aktivt tillämpas så att regionen verkligen drar nytta av de idéburna organisationernas kompetens, erfarenhet och andra resurser. Regionen ska anta en strategi för att få fler IOP-lösningar på plats. I andra regioner har betydligt fler IOP-avtal tecknats med den idéburna sektorn. Region Stockholm ligger skamligt dåligt till. Flera verksamheter som i dag gör stor samhällsnytta och bidrar till att hjälpa människor med mångfacetterade problem hotas av nedläggning eller saknar helt avtal med regionen. Exempelvis BOSSE-råd och stöd samt Röda Korsets kris och traumacenter. Region Stockholm ska 2023 inleda IOP med dessa verksamheter som ett första steg för att på sikt involvera fler idéburna aktörer. Dagens system missgynnar ideella aktörer då de ofta saknar ekonomiska muskler för att vinna upphandlingar mot privata vårdjättar. I och med ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem som träder i kraft den 1 januari 2023 kommer regionen att kunna reservera rätten att delta i upphandling av hälsovårdstjänster till idéburna organisationer, en möjlighet som ska tas tillvara.

Öppen bokföring

För att begränsa vinstuttag och öka insynen bland aktörer som har avtal enligt LOV, LOU och direktavtal ska så kallad öppen bokföring införas. Det innebär att regionen kan ta del av vårdgivarens egen bokföring för att säkerställa att oskäliga vinster inte tas ut och att resurser kommer verksamheten till gagn samt ha full insyn i bokföringen och övriga redovisningssystem. Regionen ska kunna följa hur vinsten i företaget uppkommer och vart den tar vägen. Nivån på vinstmarginalen blir en avtalsfråga vid upphandling och ett aktivt styrinstrument. Transparensen leder till att färre oseriösa aktörer överhuvudtaget ger sig in på marknaden samtidigt som det gynnar de vårdgivare som har goda intentioner.

Belopp i kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Inrätta ett hjärt- och kärlcenter i regionens regi vid Södertälje sjukhus.	20		
Utökade bidrag till intressepolitisk verksamhet. (RS)	14		

Uppdrag

- ✔ Inför stopp för nya vårdval. *(HSN, PVN*)
- ✔ Ta fram en handlingsplan för avveckling/reformering av dåligt fungerande vårdval. *(HSN, PVN)*
- ✔ Inför remisskrav i flera vårdval. *(HSN, PVN)*
- ✔ Förbud mot privata försäkringspatienter ska skrivas in i befintliga och nya vårdvalsavtal. *(HSN, PVN)*
- ✔ Ta fram en strategi för att få fler IOP-lösningar på plats (ideellt offentligt partnerskap.) *(HSN, PVN)*
- ✔ Inför öppen bokföring för privata vårdgivare som har avtal enligt LOV och LOU. *(HSN, PVN)*
- ✔ Inför en ny verksamhetsmodell, så kallade intraprenader. *(HSN, PVN)*

2.2 Vårdpersonal

Vårdpersonalen är den viktigaste resursen inom hälso- och sjukvården och deras arbete måste värderas därefter. När personalen har goda villkor och en bra arbetsmiljö säkras också en god vård för invånarna.

Dagens uppluckrade vårdsystem har lett till att vårdpersonalen ofta går på knäna med åtskilliga övertidstimmar och avbrutna semestrar som följd. Många som arbetar inom vård och omsorg riskerar därför att själva bli sjuka av sina arbeten. Det är varken hållbart eller värdigt. Den tidigare blågröna politiken har inte lyckats med att göra regionen till en tillräckligt bra arbetsgivare. Det vill Vänsterpartiet ändra på. Genom en offensiv personalpolitik som förbättrar arbetsmiljön och lönerna för personalen kan regionen bli en eftertraktad arbetsgivare som lättare kan rekrytera, utveckla och behålla personalen.

Hållbara arbetsvillkor

Vänsterpartiet vill se en kraftig satsning på personalen. Löner och anställningsvillkor ska förbättras. Fast anställning och heltid ska fortsatt vara normen i regionens verksamheter. Det ska löna sig att stanna kvar på en arbetsplats, att behöva byta jobb ska inte vara den enda möjligheten att få höjd lön.

Hög personalomsättning är dyrt. Nyrekryteringar kostar pengar och vakanser leder till stora omkostnader för inhyrd personal. Bara under första halvåret 2020 betalade regionen 370 miljoner kronor för hyrpersonal. För att säkerställa en god löneutveckling bör regionen i stället införa ett system med permanenta lönetrappor för personal som stannar kvar i verksamheten. Vänsterpartiet vill dessutom höja ingångslönen för sjuksköterskor och undersköterskor. Vi vill också utreda möjligheten till att skriva av studielån för personal som arbetat länge inom regionen. Forskning har visat att en god personalkontinuitet minskar återinläggningar och akutbesök för patienter med kroniska sjukdomar (SBU). Att satsa på personalen är alltså en ”win win”-situation som gynnar alla.

För att ge personalen tillräckligt med tid för patienterna och för att kunna öppna upp vårdplatser måste fler anställas och grundbemanningen öka. Genom nya sjukhusavtal utan effektiviseringskrav samt en årlig uppräkning med fem procent ska akutsjukhusen få mer resurser för att kunna möta behoven. Sjukhusen behöver också få extra resurser för att kunna pressa tillbaka utbildnings- och forskningsskulden efter pandemin.

Modern arbetstid och fortbildning

För att minska stressen och trygga hälsan för vårdpersonalen måste de ges tid för återhämtning. Vänsterpartiets vision är sex timmars arbetsdag med bibehållen lön. Men arbetstidsförkortning inom sjukvården kan och måste se olika ut beroende på verksamhetens uppdrag. Det kan handla om kortare arbetsdagar, kortare arbetstidsvecka eller anställningar där 100 procents lön ges för 80 procents jobb. Det skulle förbättra hälsan och arbetsmiljön för personalen och dessutom göra regionen till en attraktiv arbetsplats.

Vi vill under mandatperioden påbörja en arbetstidsförkortning med bibehållen lön för barnmorskor och undersköterskor inom förlossningsvården. Det är ett steg mot en hållbar arbetsmiljö där människor orkar jobba till pensionsåldern utan att slitas ut i förtid, där en mår bra och får återhämtning under tiden.

Många inom vården arbetar treskift vilket är den mest ohälsosamma anställningsformen. Vi vill därför att alla medarbetare som arbetar treskift ska erbjudas hälsoundersökningar. För att medarbetare och verksamheter ska få utvecklas ska regionen ge vårdpersonalen tillgång till relevant vidareutbildning med bibehållen lön. Vänsterpartiet vill se en obligatorisk fortbildningstid på cirka 15 procent av arbetstiden. Exempelvis vill vi att undersköterskor ska erbjudas betald specialistutbildning. Vidareutbildning är särskilt viktigt inom primärvården som ska ta över mycket vård från sjukhusen. Dagens produktionsstyrda ersättningssystem ger dåliga möjligheter till fortbildning, vilket på sikt försämrar primärvården och de privata vårdgivarna saknar inte sällan infrastruktur för att kunna erbjuda högkvalitativa utbildningsplatser. För att stärka nyutbildades yrkeskompetens och trygghet vill Vänsterpartiet att regionen ska erbjuda nyutexaminerade sjuksköterskor ett kliniskt basår, samt ett traineeprogram för undersköterskor på akutsjukhusen. Det är att ta arbetsgivaransvar, samt visar på att man satsar på och investerar i personalen från början.

Regional kommission för arbetsmiljön inom sjukvården

Vittnesmål och larm från vårdpersonal om ohållbar arbetsmiljö med medföljande risker för patientsäkerheten har avlöst varandra under de senaste åren. Dessa måste tas på största allvar. En regional kriskommission bör därför tillsättas tillsammans med vårdfackliga organisationer med uppdraget att se över vårdens arbetsmiljö och vårdplatsbristen samt föreslå de förändringar som krävs. Det är imperativt att personalen görs delaktiga i vårdens förändringsarbete och det är därför viktigt att professionen får en tydlig röst i kommissionen.

Att förbättra vården är en viktig drivkraft för många vårdanställda. Tyvärr har regionen i dag en tystnadkultur och handlingsutrymmet för medarbetare och chefer att förändra är litet. Regionen måste lyssna på medarbetare och fackförbund. Tystnadskulturen måste med alla medel motverkas. På så sätt ska regionen verka aktivt för att medarbetaren ska kunna, vilja och våga hjälpa invånarna.

Rasism inom vården är ett problem som drabbar patienter genom sämre bemötande och vård, men även vårdpersonal genom att vissa vårdgivare som har avtal med Region Stockholm låter patienter välja etnicitet på sin behandlande vårdpersonal. Detta är helt oacceptabelt. Vänsterpartiet vill se en genomlysning av regionens avtal och direktiv med alla vårdgivare utifrån diskrimineringslagstiftningen och införa sanktioner mot de vårdgivare som bryter mot den. Rasism inom sjukvården kan aldrig accepteras och det måste finnas tydliga konsekvenser för de vårdgivare som aktivt förstärker den.

Mycket av regionens verksamheter som drivs av privata vårdgivare är upphandlad. Detta betyder att regionen inte har inflytande över personalens arbetsvillkor eller arbetsmiljö. För att kunna styra dessa frågor rätt och för att säkra framtidens kompetensförsörjning vill Vänsterpartiet i första hand att välfärdens kärnverksamheter ska drivas i egen regi. I upphandlad verksamhet ska regionen ställa bindande krav på arbetsmiljö och arbetsvillkor. Alla anställda ska omfattas av kollektivavtal, även i privata vårdföretag.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Nya sjukhusavtal med uppräkning 1 %	234		
Arbetstidsförkortning med bibehållen lön för barnmorskor och undersköterskor inom förlossningsvården	145		
Erbjud betald specialistutbildning för undersköterskor	40		
Höjda ingångslöner för specialistsjuksköterskor och undersköterskor	50		

Uppdrag

- ✔ Alla anställda ska omfattas av kollektivavtal, även i privata vårdföretag. *(samtliga nämnder)*
- ✔ Säkerställ praktik- och utbildningsplatser genom verksamhet i egen regi samt krav i avtal med privata utförare av regionens verksamheter. *(HSN, PVN)*
- ✔ Alla medarbetare som jobbar natt och treskift ska erbjudas hälsoundersökningar. *(HSN, PVN)*
- ✔ Inför ett system med lönetrappor för personal som kvarstannar i verksamheten. *(RS)*

2.3 Vårdplatser

Sverige är av tradition ett sjukhustungt land. Samtidigt har vi i, i en internationell jämförelse, få vårdplatser på sjukhusen. Samma utveckling finns överallt i världen, men Sverige har i dag det lägsta antalet vårdplatser i Europa. Inom OECD är det bara Indien, Mexiko och Chile som har färre.

Regionen har sedan länge brist på vårdplatser för dem som behöver läggas in för slutenvård. Regionen har i dag i genomsnitt 2,03 vårdplatser per 1 000 invånare med en beläggningsgrad på 104 procent. Akutsjukhusvården har inte tillräcklig säkerhetsmarginal för att vara trygg. Den höga beläggningsgraden skapar extraarbete och stress för vårdpersonalen. En studie av akutbesök på Stockholmssjukhusen visade att den hårda belastningen var kopplad till en ökad dödlighet som motsvarar 125 dödsfall på fem år.

Tillgång till personal med rätt kompetens är avgörande för att säkra tillgången till vårdplatser (se avsnitt Personal). I dag är ungefär var tionde vårdplats stängd på grund av personalbrist. Bristen på personal är en av förklaringarna till överfulla akutmottagningar och överbeläggningar med patienter som får ligga och vänta på sin tur på madrasser på golvet. Eller så utlokaliseras patienter och läggs in på vilken vårdavdelning som helst. Ivo, Inspektionen för vård och omsorg, har visat att utlokaliserade patienter löper 60 procent större risk att drabbas av en vårdskada jämfört med andra inlagda.

Regionen ska ta fram en plan för vårdplatser som möter det faktiska behovet och som anger riktmärke för antalet vårdplatser på befolkningsnivå i regionen och vilka resurser som krävs för verkställandet. Planen ska förhålla sig till de mål på genomsnittlig beläggningsgrad på nationell, regional, klinik- och enhetsnivå som Socialstyrelsen arbetar med att ta fram. Ett mål för antalet intensivvårdsplatser ska också beräknas inom ramen för samma uppdrag. Enligt uppdragsunderlaget skulle en sådan siffra kunna landa på en beläggningsgrad på mellan 85 och 90 procent.

Akutsjukvård

Vänsterpartiet vill ha en akutsjukhusvård som är trygg och går att lita på. Vården ska vara patientcentrerad och präglas av säkra och trygga omständigheter. Sjukhusen ska organiseras utifrån patientens behov. Patienter ska inte skrivas ut för tidigt eller hänvisas runt till olika delar av vården. Insynen och ansvarsutkrävandet ska förtydligas i styrningen av regionens akutsjukhus. En parlamentarisk utredning ska tillsättas med uppdraget att ta fram förslag på styrelseskick på akutsjukhusen och i SLSO, som säkrar en kombination av ökad politisk insyn, extern kompetens och personalrepresentation. I längden ska regionens akutsjukhus styras av politiskt förtroendevalda tillsammans med personalrepresentanter.

Väntetiderna till våra akutmottagningar är nu de längsta i landet. En stor del av belastningen på akutmottagningarna beror på brist på vårdplatser, men också på att akuten på Nya Karolinska sjukhuset har minskat från 85 000 besök årligen till 12 000 besök. Övriga akutsjukhus har därmed fått ta emot en större andel av de akuta besöken. Nya Karolinska sjukhusets akutmottagning ska få ett bredare uppdrag för att kunna emot fler patienter med olika svårighetsgrad alternativt återstartar vi akuten på gamla Karolinska.

Avtalen för akutsjukhusen har utformats så att de alltmer går mot en produktionsbaserad ersättning, där sjukhusen får betalt per vårdtillfälle, i motsats till Vänsterpartiets vision om en tillitsstyrd vård. Akutsjukhusen är underfinansierade och går med ständiga underskott. De har under lång tid tvingats till att varje år bedriva mer vård med mindre pengar. Akutsjukhusens eventuella underskott för 2022 ska täckas för att inte orsaka nedskärningar och besparingar under kommande år. För att få en hållbar ekonomi och för att fler vårdplatser ska kunna öppnas ska akutsjukhusens finansieringsram förstärkas med en uppräkning på fem procent. Sjukhusavtalen ska ta hänsyn till behoven och det årliga effektivitetskravet på 2,5 procent ska avskaffas. En ny finansieringsmodell där effektiviseringar nås genom färre administrativa beställningar och krav från regionen ska tas fram utifrån sjukhusens verksamhet och uppdrag. Det är viktigt att resurserna flyttas från onödig byråkrati till personal, vårdplatser och ökad patientsäkerhet. Finansieringsmodellen ska förändras i de nya sjukhusavtalen. Nyttan och nackdelarna med interna köp- och säljsystem ska ses över och alternativa modeller övervägas. Systemet med bonus och viten ska förändras för att inte generera undanträngningseffekter. Insynen och ansvarsutkrävandet behöver förtydligas i styrningen av regionens akutsjukhus.

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) är ett bra exempel på hur samordnad vård kan uppnås. Men modellen är underfinansierad och för att inte äventyra den ska överenskommelsen revideras och anslaget till Norrtälje sjukhus ska öka.

Alla akutsjukhus ska drivas i offentlig regi för att säkerställa att skattepengar går till sjukvård och inte vinstutdelning. Regionens enda privata akutsjukhus, Capio S:t Görans Sjukhus, avtal går ut 2026 och regionen har påbörjat arbetet för en ny upphandling. Vänsterpartiet är kritiska till detta och vill att regionen ska förbereda för att ta över verksamheten i egen regi. I dagsläget är dock det viktigaste att säkerställa tydliga ägardirektiv som omöjliggör för utländska stater (i synnerhet diktaturer) att köpa upp svenska vårdbolag. I grunden är den bästa garanten för att inte slussa pengar till utländska riskkapitalister att inte upphandla sjukvård till vinstdrivande bolag.

ASIH – avancerad sjukvård i hemmet

Den speciella vårdform som kallas ASIH, avancerad sjukvård i hemmet, är tänkt att frigöra platser och resurser på sjukhusen. Sedan 2013 har också ASIH-patienter ökat med över 60 procent. ASIH är i dag en underutnyttjad resurs i sjukvården. Högkvalitativ och avancerad sjukvård kan ges till fler patienter i hemmet om vårdvalsstyrningen av ASIH avskaffades. I stället skulle ASIH fungera mer optimalt med tydliga geografiska områdesansvar där man samarbetar med sjukhus och vårdcentraler i sitt område. I dag är dessa vårdkedjor bristande på grund av mängden aktörer och att ingen ASIH är knuten till särskilda sjukhus eller vårdcentraler. Ersättningssystemet gör också att ASIH är underfinansierat och tvingas till att ansluta lättare patientfall för att man ska kunna bära sina intäkter. En kroniskt sjuk patient som vårdas via vårdcentral men som behöver mer intensiv behandling stundvis ska samtidigt kunna kopplas in till ASIH utan att behöva avskrivas från sin vårdcentral som det är i dag.

Närakuter

Att i tider med stora problem med bristande kontinuitet i primärvården och för få vårdplatser för dem som behöver läggas in för slutenvård satsa 500 miljoner kronor på att skapa en ny vårdnivå, de så kallade närakuterna, är obegripligt. Den nya vårdnivån har inte minskat väntetiderna på akutmottagningarna, vilket var syftet. I stället fragmenterar de akutflödena. Det ska därför inte byggas några nya närakuter. Regionens resurser är inte obegränsade. Därför behöver resurserna från de närakuter som ligger utanför akutsjukhusen i stället styras om till vårdcentraler. Vänsterpartiet vill återinföra husläkarjourerna i regionen och säkerställa jämlik tillgång till dem.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Förstärkta anslag till Primärvårdsnämnden med 3 % 2023, 2 % 2024 och 2 % 2025.	195	130	130
Möjlighet till klimatvård	18		

Uppdrag

- ✔ Införa ett regionalt riktmärke på antalet vårdplatser per capita. *(HSN, PVN)*
- ✔ Tillsätta en parlamentarisk utredning med uppdraget att fram förslag på styrelseskick på akutsjukhusen och i SLSO. *(HSN)*
- ✔ Stopp för fler närakuter. *(HSN)*
- ✔ Utreda behov av och fysiska förutsättningar att omvandla befintliga närakuter som inte är knutna till ett akutsjukhus till vårdcentraler med särskilt uruppdrag. *(HSN)*
- ✔ Utred ny områdesindelning, inklusive ansvariga vårdcentraler, inom ASIH. *(PVN)*
- ✔ Återta S:t Görans Sjukhus i regionens regi. *(HSN)*
- ✔ Bredda uppdraget för NKS akutmottagning. *(HSN)*

2.4 Vårdcentraler

Vårdcentralen ska vara patientens självklara ingång till sjukvården, en vårdgivare som känner dig och har ett helhetsansvar kring din vård. En välutbyggd, gemensamt ägd och tillgänglig primärvård är det viktigaste verktyget för att motverka de stora hälsoklyftorna i Region Stockholm. Enligt WHO är en förstärkt primärvård den enskilt mest betydelsefulla satsningen för en mer jämlik hälsa.

Listnings- och områdesansvar

I dag har många problem att få tid på sin vårdcentral eller att ens komma fram på telefon. Det är krångligt att inte veta var man ska vända sig för att få hjälp när man är sjuk och att ofta behöva dra sin berättelse på nytt för flera olika personer innan man hittar rätt. Så ska det inte behöva vara. Vänsterpartiet vill förstärka primärvården och säkra en god kontinuitet genom att ge vårdcentralerna listnings- och områdesansvar. Att vara listad på en vårdcentral ger bättre möjligheter för en personcentrerad vård där man känner sin läkare och har rätt att vara patient och inte bara en diagnos.

Samarbetskedjorna mellan kommun, ASIH och SÄBON ska förstärkas genom att vårdcentralerna får områdesansvar, då kan personalen bättre lära känna sin befolkning och arbeta med förebyggande folkhälsoarbete, vilket hänger ihop med ny områdesindelning för ASIH. Anslagen till husläkarmottagningar och basal hemsjukvård ska öka med 8 procent jämfört med 2022.

Vårdcentralerna är i dag mycket belastade. Många har en ansträngd ekonomi och har ett alltför stort uppdrag jämfört med den ersättning som de får. Vänsterpartiet vill därför se ett uppdragsstopp till primärvården i fyra år, samt att primärvårdens andel av sjukvårdsbudgeten ökar till 25 procent. Om uppdragen ska bli fler måste även resurserna öka motsvarande för att uppdragen ska kunna hanteras. En särskild andel av de nya skatteintäkterna och statsbidragen bör årligen direkt avsättas till primärvården.

För en ökad patienttrygghet och bättre arbetsmiljö för personalen tycker Vänsterpartiet i enlighet med Socialstyrelsens rekommendation att det ska finnas ett tak på max 1 100 invånare per allmänläkare i primärvården. Vårdcentralernas begränsade ekonomi ska inte vara ett hinder för att anställa fler läkare. Därför ska regionen bära lönekostnaderna för ST-läkare i allmänmedicin både under och efter avslutad specialisttjänstgöring. För att säkerställa vårdens kvalitet och öka personalens motivation att jobba kvar ska personal som arbetar på vårdcentral få avsatt tid för fortbildning där tio procent av arbetstiden går till kompetensutveckling samt tio externa fortbildningsdagar per år.

Dagens stora utmaningar med psykisk ohälsa i befolkningen måste bemötas i tid. Detta genom en stärkt primärvård med fler psykologer, kuratorer och psykoterapeuter på vårdcentralerna som kan bli en del av första linjens psykiatri. Fler utbildningar om hbtqi-frågor och hedersrelaterat våld bör riktas till primärvården för att öka kunskapsläget hos vårdpersonalen.

Vård på lika villkor

Under de senaste 16 årens blågröna styre har det lämnats helt i marknadens händer var och hur mycket primärvård det ska finnas i regionen. Detta går stick i stäv mot svensk hälso- och sjukvårdslagstiftning som tydligt säger att den med störst behov ska ges företräde och att vården ska ges på lika villkor för hela befolkningen. Nätläkarbolagen som fysiskt etablerat sig i regionen har fått särskilda förmåner som inte gäller för andra vårdcentraler. De har fått extra ersättning för att ta emot patienter som inte är listade, fått särskild ersättning för digitala besök och fått utökad ersättning oavsett var i regionen de etablerats. Den fria etableringsrätten har lett till en överetablering av vård i innerstaden medan det samtidigt råder stor brist på vårdutbud i ytterkantsområdena. Därtill har regionen själv inte startat en enda egen vårdcentral sedan 2008.

För att säkra en mer jämlik vård över länet vill Vänsterpartiet ändra på detta genom att starta fler vårdcentraler i regionens egen regi och att särskild ersättning ska ges till de vårdcentraler som verkar i områden med långa och stora geografiska avstånd. Riktade hälsoundersökningar i bostadsområden med hög ohälsa ska startas upp. Husläkarjourerna ska återinföras och förstärkas för att säkra en god kontinuitet även vid akuta besök utanför kontorstid. Region Stockholm ska utveckla egna digitala vårdtjänster utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet för att förbättra tillgängligheten till regiondriven digital vård.

Region Stockholm ska förbereda ett återtagande av driften för 1177. Tjänsten bör drivas i egen regi för att säkerställa att de som ger telefonrådgivning får tillgång till patientens journaler och kan ge rätt råd. I dagsläget skickas för många patienter med lätta besvär till våra redan överbelastade akutmottagningar på grund av ersättningssystem som premierar många samtal framför korrekt rådgivning, ett system som måste förändras i grunden.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Stärk primärvården med psykologer, kuratorer och psykoterapeuter för att bli en del av första linjens psykiatri	75	75	
Utbildningar om hbtqi-frågor och hedersrelaterat våld för vårdpersonal	5		
Avsatt tid för fortbildning för läkare och distriktssköterskor där 10 % av arbetstiden går till kompetensutveckling samt 10 externa fortbildningsdagar/år	214		

Uppdrag

- ✔ Ge vårdcentralerna ett klart definierat områdes- och listningsansvar samt ett tydligt folkhälsouppdrag. *(PVN)*
- ✔ Återinför och förstärk husläkarjourerna för att säkra en god kontinuitet även vid akuta besök utanför kontorstid. *(PVN)*
- ✔ Inför ett uppdragsstopp till primärvården i 4 år. *(PVN)*
- ✔ Region Stockholm ska utveckla egna digitala vårdtjänster utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet. *(PVN)*
- ✔ Återta driften av 1177. *(PVN)*
- ✔ Nätläkare i dess nuvarande form ska inte ingå i den allmänna sjukvården och inte ersättas med offentliga medel. *(PVN, HSN)*
- ✔ Kostnaderna för utomlänsvård ska minska. Region Stockholm ska i Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) driva att digital vård lyfts ut ur utomlänsersättningen. *(PVN)*
- ✔ Regionen ska bära lönekostnaderna för ST-läkare i allmänmedicin och även bära deras lönekostnader när de är klara specialister. *(PVN, HSN)*
- ✔ Starta riktade hälsoundersökningar i bostadsområden med hög ohälsa. *(PVN)*
- ✔ Inled en planmässig utbyggnad av primärvården i områden som i dag är eftersatta. Förvaltningen ges i uppdrag att peka ut områden där det i dag finns ett särskilt behov av en förstärkning av primärvården. En plan med tydliga tidsatta mål för en sådan utbyggnad ska upprättas. *(PVN)*

2.5 Sjukvård för barn och ungdomar

Barn har rätt till bästa möjliga hälsa, enligt både FN:s barnkonvention och svensk lag. Regionen ska ha som utgångspunkt att uppfylla detta. Därför måste all barnsjukvård vara avgiftsfri i regionen, även barns besök på akuten.

Slutenvården för barn ska ha tillräckligt med vårdplatser för att kunna ta hand om alla som behöver vård. Familjeperspektivet ska genomsyra vården och det ska finnas plats för föräldrarna när deras barn vistas på sjukhus.

En tillgänglig och sammanhållen barnsjukvård

Barnsjukvården ska vara tillgänglig för alla barn som behöver den. Mottagningar ska finnas där behoven är som störst. Vänsterpartiet vill avveckla den fria etableringsrätten för barn- och ungdomsmedicinska mottagningarna (BUMM) och skapa mottagningar i offentlig regi. Vi har under det blågröna styret sett hur vårdval BUMM splittrat vårdkedjor och hur sjukhusen tvingats lägga ner alla barn- och ungdomsmedicinska mottagningar förutom en. Det har möjliggjort för privata aktörer att etablera sig i innerstaden där kostnaderna ökat markant för åkommor som inte bedömts vara medicinskt angelägna. Vänsterpartiet vill i stället att sjukhusen ska kunna ha egna BUMM-mottagningar i öppenvården för att underlätta vårdkedjor, samverkan och kompetensutveckling.

En stor del av barn och ungas psykiska ohälsa upptäcks inom elevhälsan. Därför måste regionen aktivt arbeta ihop med kommunerna för att förstärka elevhälsan som också kan ge stöd vid problematisk skolfrånvaro. Ungdomsmottagningarna ska finnas för alla ungdomar i regionen, och all personal ska ha god utbildning och hbtqi-kompetens. Unga med könsdysfori ska inte behöva vänta i flera år på att få hjälp, därför måste BUP Könsinkongruens och könsdysfori, KID, få tillräckliga resurser för att kunna ge alla unga ett första möte inom tre månader från remiss.

Det ska finnas ett brett och tillgängligt utbud av familjecentraler i regionen, som samlar barnavårdscentral, barnfysioterapi, mödravård, socialtjänst, öppna förskolan, barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) och första linjens psykiatri för barn. Vårt mål är att det ska finnas minst en familjecentral i varje kommun eller stadsdel i regionen. Familjecentraler kan utvecklas till värdefulla arenor för samarbete mellan funktioner som sköts av kommunen och de som sköts av regionen för ett sömlöst stöd för familjer och barn.

Ett stopp för omorganisationen av BUP

Barn- och ungdomspsykiatrin (BUP) genomgår en omorganisation mot större och mer specialiserade mottagningar. 16 enheter ska bli nio. Detta är något som föräldrar och personal utryckt stark kritik emot. Hälften av personalen på en av BUP-mottagningarna har sagt upp sig i protest mot omorganisationen och fler är oroliga för centraliseringens konsekvenser för patienterna. Särskilt hårt kan barn och familjer i eftersatta områden drabbas av centraliseringen när mottagningarna i deras områden stängs och resvägarna för vård blir längre. Föräldrar kan sakna både bil och SL-kort och många har inte möjlighet att ta ledigt från jobbet. Familjer bosatta i stadens ytterkantsområden bör ha tillgång till vård på lika villkor som alla andra i regionen, BUP måste därför finnas där människor lever och bor. Vänsterpartiet vill se ett stopp för omorganisationen och i stället se en barn- och ungdomspsykiatri som finns närmare barnen och skolorna. För att primärvården ska kunna ta hand om barn- och

unga med lättare psykisk ohälsa krävs kompetenshöjande insatser.

För att säkerställa att viktiga samarbeten med bland annat elevhälsan inte försvåras vill Vänsterpartiet att BUP drivs i egen regi. Verksamheterna behöver mer resurser så att alla barn och unga med psykisk ohälsa ska få snabb och effektiv hjälp. Inga barn ska behöva köa till utredningar och behandling. En satsning på ökad tillgänglighet till barn- och ungdomspsykiatriska insatser kan innehålla mobila enheter, lotsfunktioner för familjer med barn som har neuropsykiatriska diagnoser (NPF) och uppsökande arbete. I dag bollas många patienter mellan barn- och ungdomshabiliteringen och BUP på grund av bristande samverkan. Lotsfunktionerna blir ett sätt att förhindra att barn och unga blir skickade fram och tillbaka mellan olika instanser inom psykiatrin och bidrar till att skapa kontinuitet och trygghet.

Ätstörningsvården

Kunskapen och vårdutbudet för att stödja unga människor med ätstörningsproblematik behöver öka. Köerna till ätstörningsvården i Region Stockholm är i dag de längsta i landet. Det är mycket allvarligt då det är avgörande att få behandling i tid för att sjukdomen inte ska förvärras. Att korta vårdköerna kan vara livräddande. I dag finns endast två aktörer i regionen som bedriver ätstörningsvård. Vänsterpartiet vill därför möjliggöra för BUP att inrätta ätstörningsvård i sina lokaler då samsjuklighet är vanligt förekommande, samt utreda möjligheterna för Stockholms center för ätstörningar (SCÄ) att inrätta ytterligare en ätstörningsklinik för att komma till bukt med de långa väntetiderna. Ätstörningsvård ska på sikt drivas i egen regi i nära samarbete med kommunerna.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Stärkta resurserna till psykiatri för barn och unga	50	50	20
10 nya familjecentraler i regionen	4		
Slopad avgift för barn vid akutbesök	7		
En ny ungdomsmottagning i Söderort	10		

Uppdrag

- ✔ Avskaffa avgiften för akutsjukvård för barn. *(HSN)*
- ✔ Stoppa omorganisationen av BUP. Bygg i stället ut fler mindre BUP-mottagningar. *(HSN, PVN)*
- ✔ Utred var barn- och ungdomsmedicinska mottagningar bör finnas för att tillgodose det behov som finns. Låt akutsjukhusen återigen få ha barnmedicinsk öppenvård för bättre vårdkedjor. *(HSN, PVN)*
- ✔ Utred om SCÄ kan inrätta ytterligare en ätstörningsklinik. *(HSN)*
- ✔ Möjliggör för BUP att inrätta avdelning för ätstörningsvård i sina lokaler. (HSN)
- ✔ Genomför en satsning på ökad tillgänglighet på barn och ungdomspsykiatriska insatser (mobila enheter, lots mm.). (HSN)

2.6 Kvinnors hälsa

Sverige är ett patriarkalt samhälle där kvinnoförtryck förekommer både öppet och dolt, medvetet och omedvetet. Sjukvården är inget undantag. Det är betydligt fler kvinnor än män som blir utsatta för kränkningar och som inte blir tagna på allvar av vårdgivare. Arbetet mot könsdiskriminering ska kopplas samman med arbetet mot diskriminering på grund av ålder, religion, etnicitet, sexuell läggning, könsidentitet och funktionsvariation. All löpande verksamhetsutveckling ska granskas från ett genus- och jämställdhetsperspektiv och relevanta styrdokument granskas ur ett jämställdhetsperspektiv. Kunskap om likheter och skillnader mellan kvinnor och män är en fråga om både bemötande och patientsäkerhet. Mäns våld mot kvinnor är ett stort folkhälsoproblem och ska tas på största allvar. Kommunen har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver. Det kan handla om omsorg, vård och service, upplysningar, råd, ekonomisk hjälp och annat bistånd. Regionen ska också ha ansvar att bidra med ekonomiskt stöd till kvinnojourerna och till utbildningsinsatser. Aborträtten inskränks i flera länder i vår omvärld. Aborträtten ska värnas i Sverige. All abortvård som erbjuds i regionen ska ske professionellt och med ett gott bemötande. Utförare som inte uppfyller dessa krav ska omedelbart bli av med sina avtal.

Centrum för specialiserad vård av barn och vuxna som utsatts för sexuella övergrepp

Regionen ska säkra en god och sammanhållen vård för personer utsatta för sexualbrott. Insatserna mot våld och kränkningar med hedersmotiv ska förstärkas. Ett centrum för specialiserad vård av barn och vuxna som utsatts för sexuella övergrepp ska inrättas. Centrumet ska erbjuda behandlingsprogram med individuella anpassningar och som säkrar en sammanhållen vårdkedja och utvecklar forskningen. Vidare ska alla vårdgivare utbildas i kvinnofrid och certifieras.

Akademisk vårdcentral för kvinnors hälsa

Det finns i dag åtta akademiska vårdcentraler (AVC) i regionen. AVC knyter samman utbildning av studenter, utveckling och forskning i primärvården med den patientnära verksamheten. Regionen ska starta en AVC med specifikt fokus på kvinnors hälsa och som bedriver forskning, utbildning och erbjuder stöd inom området.

Förlossningsvård

En trygg och säker förlossning ska vara en självklarhet. Vi ska inte tvingas föda våra barn på överfyllda förlossningsavdelningar med utmattade barnmorskor. Alla föräldrar ska kunna lita på att de får en trygg och säker förlossning. En sammanhållen kedja, från barnmorskemottagning genom förlossningen till barnavårdscentral där familjerna lär känna barnmorskorna, är en viktig faktor för en god föräldraupplevelse. Så är fallet inte i dag. En stor del av regionens förlossningskris beror på att det tidigare regionstyret valt att totalt ignorera larm från personalen. Därför är nu uppförsbacken betydligt större än den hade behövt vara. Regionen ska inrätta en jouröppen mödravård som kan hantera frågor och ärenden kvällstid kring oro, ändrade fosterrörelser med mera i stället för att oroliga gravida ska behöva uppsöka förlossningsavdelning eller gynakut. Vi vill införa en differentierad förlossningsvård med låg- och högriskenheter. Arbetssättet ”Min barnmorska” som finns på Huddinge sjukhus, som i dag omfattar hemförlossningar, ska värnas, stärkas och spridas till andra förlossningskliniker.

Vänsterpartiet har under många år uppmärksammat majoritetsstyret om att personalen går på knäna och påpekat att regionens målsättning bör vara ” en barnmorska per födande” och att S:t Görans Sjukhus bör öppna förlossningsplatser. När vi nu äntligen fått gehör för dessa förslag kommer troligen enbart beslutet om nya förlossningsplatserna på S:t Görans Sjukhus att kunna infrias. Beslutet om en viss ersättning för att införa ”Min barnmorska” är för snålt tilltagen och arbetstidsfrågorna är ännu inte omhändertagna.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Inrätta ett centrum för specialiserad vård av barn och vuxna som utsatts för sexuella övergrepp	50		
Utbildning i kvinnofrid till alla vårdgivare	13		
Medel till kvinnojourer	13		
Akademisk vårdcentral med specifikt fokus på kvinnors hälsa	10		
Inrätta jouröppen mödravård	26		

Uppdrag

✔ Utred hur differentierad förlossningsvård med låg- och högriskenheter ska kunna införas. *(HSN)*

2.7 Vuxenpsykiatri och beroendevård

Psykisk ohälsa är en av vår tids största folkhälsoproblem och kvinnor är överrepresenterade när det gäller sjukskrivningar kopplade till psykisk ohälsa. Vi behöver ha en hälso- och sjukvård som kan fånga upp personer med psykisk ohälsa i ett tidigt skede för att förhindra lidande och i värsta fall självmord. Vårdgarantin ska gälla även inom psykiatrin, och primärvården ska förstärkas med psykologer, kuratorer och psykoterapeuter för att vara en självklar del av första linjens psykiatri.

Psykiatrin behöver byggas ut i socioekonomiskt eftersatta områden, där andelen med självrapporterad psykisk ohälsa är högre än i områden med mer gynnsamma socioekonomiska förhållanden. Insatser i dessa områden kan därför främja en positiv hälsoutveckling och utjämna skillnader i hälsa. Vänsterpartiet vill se en psykiatri och en beroendevård som är dimensionerad utifrån den sjukdomsbörda som finns. Många patienter med psykiatrisk sjukdom har samsjuklighet med somatiska tillstånd. För att göra sjukvården bättre för denna grupp patienter behöver stuprören mellan somatisk vård och psykiatrisk vård försvinna. Ett sådant sätt är att utveckla vårdformen avancerad psykiatrisk sjukvård i hemmet (APSIH) som finns i bland annat Västra Götaland. Det innebär att patienter med psykiatrisk sjukdom ansluts till APSIH och får på så vis hjälp med både sin psykiatriska sjukdom och sitt somatiska tillstånd. Vänsterpartiet vill att Region Stockholm påbörjar arbetet för att införa en sådan vårdnivå.

Region Stockholm har ansökt om att få bedriva vård vid könsdysfori inom ramen för högspecialiserad vård. Det är, om vi får uppdraget, ett ansvar som förpliktigar. Könsutredningsteamet vid Karolinska Sjukhuset kommer då att få ännu fler patienter och ett större uppdrag. Redan nu är köerna årslånga, därför behöver enheten få större resurser för att kunna fullfölja det nya uppdraget som omfattar vård, forskning och utbildning av andra vårdgivare i frågor som rör vård för transpersoner.

Psykiatrins hus

Psykiatrins patienter är värda en god vårdmiljö som bidrar till den läkande processen. För det krävs ett utvecklat samarbete med öppenvården och en upprustning av psykiatrins länge nedprioriterade lokaler. För att komma till botten med stuprörsproblemen inom psykiatrin vill Vänsterpartiet skapa ett Psykiatrins hus där all vård samlas, bland annat skulle det husera ångestteam, psykosteam, beroendevård och socialpsykiatri. Det skulle underlätta för patienterna att kunna få vård på ett och samma ställe, i en miljö anpassad för patientens bästa.

Ingen med beroendeproblematik ska falla mellan stolarna inom socialtjänst, psykiatri eller beroendevård. Vårdkedjan behöver stärkas mellan avgiftning och kommunernas behandlingsinsatser. Den psykiatriska vården ska också vara aktiverande, kulturen spelar här en viktig roll. Patienterna inom psykiatrin behöver stödjas och stärkas och därför behöver regionen utreda hur peer support, där personer med egen erfarenhet av psykisk ohälsa utbildas för att arbeta som stödpersoner, kan införas i verksamheterna.

Uppdrag

- ✔ Att stärka primärvården med psykologer, psykoterapeuter och kuratorer för att vara en del av första linjens psykiatri. *(PVN)*
- ✔ Upprusta psykiatrins lokaler. *(HSN, FSN)*
- ✔ Utred möjligheterna att upprätta ett Psykiatrins Hus *(PVN, HSN)*
- ✔ Vårdgarantin ska gälla även inom psykiatrin. (*HSN)*
- ✔ Utred möjligheterna att införa peer support inom psykiatrins verksamheter. *(HSN)*
- ✔ Påbörja arbetet med att utveckla vårdformen Avancerad psykiatrisk sjukvård i hemmet (APSIH). *(PVN)*

2.8 Cancervård

Cancer berör oss alla. En fungerande vårdkedja med skyndsam utredning, behandling och rehabilitering räddar liv och minskar lidande. Samarbetet mellan olika behandlade och utredande discipliner måste fungera bättre än i dag så att inga patienter faller mellan stolarna.

Det har i tidigare regionala cancerplaner flera gånger påtalats att det finns risk för kompetensbrist och kapacitetsbrist gällande strålbehandlingsmaskiner. Situationen har tyvärr inte blivit bättre. När Capio S:t Görans Sjukhus fick uppdraget att bedriva onkologisk vård för vissa tumörgrupper var det villkorat att det skulle byggas fyra strålbehandlingsbunkrar för att garantera sammanhållen vård. Det har inte förverkligats. Jämfört med både Danmark och Norge har Sverige hamnat på efterkälken när det gäller strålbehandling, exempelvis får färre patienter behandling i tid och antalet strålkanoner per miljon invånare är lägst. Flera onkologiska behandlingsenheter och avdelningar lider också i dag av svår personalbrist, vilket påverkar kvaliteten på vården.

Tidigt upptäckt av cancer är en av de viktigaste åtgärderna för att förbättra behandlingsresultat och överlevnad. Detta ansvar vilar ofta på primärvården och därför är det av yttersta vikt att primärvårdens läkare får ordentligt med tid till sina patienter och goda möjligheter till kompetensutveckling. Omfattande och välfungerande screeningverksamheter är avgörande för att upptäcka cancer tidigt. Vi behöver snabbt komma igång med den screeningverksamhet som pausats under pandemin. För att öka tillgängligheteten och deltagande till screeningsverksamhet för bröstcancer bör regionen upprätta ett avtal med Norrtälje kommun som köpt in en mammografibuss för att kunna använda den i hela regionen.

En av de viktigare åtgärderna för att minska insjuknandet i cancer är att förebygga dåliga levnadsvanor. Här spelar primärvården en stor roll och måste få förutsättningar att kalla människor exempelvis över en viss åldersgrupp till regelbundna hälsosamtal.

Politiken ska inte detaljstyra cancervården i regionen, men det vilar ett tungt politiskt ansvar på de styrande att tillhandahålla verktyg för att garantera en god, jämlik och jämställd vård.

Uppdrag

- ✔ Utred utbyggnaden av strålbehandlingsenheter för att säkerställa kapaciteten i regionen. *(HSN)*

2.9 Sjukvård för äldre

Befolkningen blir allt äldre. De äldre är en mycket varierad grupp, samtidigt som många är friska och klarar sig själva så har andra stora vård- och omsorgsbehov redan som yngre pensionärer. Äldreboenden ska ha bättre tillgång till personal med sjukvårdskompetens, både sjuksköterskor och läkare. Samarbetet mellan sjukvård och kommunal äldreomsorg måste förbättras och vård planeras samordnat. Närsjukvården ska organiseras så att äldre människor inte tvingas söka sig till akutsjukhusen i onödan. Vården ska samråda med både de äldre själva och deras anhöriga. Anhöriga förväntas stå för en stor del av omvårdnaden så hänsyn ska tas till deras uppfattning och behov av hjälp och stöd. Mer ska göras för att bryta det digitala utanförskapet och stärka vägarna in i vården för de som exempelvis inte har mobilt bank-id.

Covidpandemin

Covid har slagit mycket hårt i den äldre generationen och den marknadsstyrda vårdmodellen i Stockholm bär en stor del av ansvaret. Många gamla på äldreboenden dog av covid på grund av dålig samordning mellan regionen och kommunerna. Personalen fick inte tillräcklig skyddsutrustning och utbildning. Det uppdagades hur undermålig lagerhållningen av adekvat skyddsutrustning har varit till följd av införandet av ett så kallad ”just in time”-system som är hämtat från bilindustrin. Vården ska i stället ha lagerhållning som bygger på ”just in case”, så att de är beredda när det oförutsedda inträffar. Det har också blivit uppenbart vilka patientsäkerhetsrisker som uppstår till följd av undermålig journalföring och att journalsystem mellan olika utförare inte är kompatibla. Journalsystem som berör vård inom äldreomsorgen måste vara kompatibla med regionens sjukvårdsinrättningar. Mobil röntgen ska införas så att äldre patienter inte ska behöva åka till akuten från äldreboenden efter exempelvis fallolyckor. Vänsterpartiets motion om att införa mobil röntgen bifölls i regionens fullmäktige redan 2015 men det har ännu inte införts.

Vården vid äldreboenden

Alla äldre ska kunna känna sig trygga i vården. Sjukvårdskompetensen ska höjas på alla äldreboenden och samarbete mellan regionen och kommunerna förbättras i enlighet med den organisation som finns i Norrtälje. Vänsterpartiet vill på sikt att vårdcentralerna ska ha områdesansvar med särskilt medicinskt ansvar för äldreboenden vilket medför att vårdvalet ”Läkarinsatser i särskilt boende för äldre” ska avvecklas. Men i och med att primärvården i dag är underfinansierad och nya uppdrag blir svårt kan en modell övervägas där ASIH eller mobila geriatriska enheter tar över ansvaret över läkarinsatserna på SÄBO. Det viktiga är att minimera antalet aktörer och att tydlig kontinuitet och kompetens finns i närheten till SÄBO. Många äldre är multisjuka och bristen på samordning blir katastrofal när många olika läkare blir inblandade. Inte sällan leder det till övermedicinering. Multisjuka äldre ska ha en medicinskt ansvarig läkare som samordnar vården.

Geriatriska slutenvårdsplatser

Antalet geriatriska slutenvårdsplatser har minskat med fem procent sedan 2016. Behovet av geriatrisk slutenvård är särskilt stort på Södersjukhuset, där äldre får vänta orimligt länge på akutmottagningen. Sjukhuset ska få uppdraget att starta en geriatrisk klinik med minst 50 vårdplatser och återinföra flödet för äldre på akuten där distriktssköterskor tjänstgjorde samt förbättra vårdkedjor och vårdflöden för äldre patienter.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Geriatrisk klinik med minst 50 vårdplatser på Södersjukhuset.		150	

2.10 Funktionsrätt

Vänsterpartiet arbetar för en jämlik sjukvård för människor med funktionsnedsättningar och normbrytande funktionsvariationer. För två år sedan beslutade det då blågröna majoritetsstyret att införa avgifter på hjälpmedel som eldrivna rullstolar och ortopediska fotinlägg med mera, utan att ha gjort en konsekvensanalys av vad detta skulle innebära för de berörda.

Personer med kronisk sjukdom eller funktionsnedsättning har ofta många utgifter för vård, sjukresor och hjälpmedel. De ska inte därtill bestraffas med avgifter. Hjälpmedel är en rättighet som ska vara kostnadsfri, därför måste avgiften på hjälpmedel tas bort.

Funktionsrättskonsekvensbeskrivning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som godkänts av Sverige, fastslår att personer med funktionsnedsättning ska ha samma rätt i samhället som alla andra. Alla offentliga myndigheter, däribland kommuner och regioner, har ansvar för att konventionen blir verklighet och följs och FKB är ett bra verktyg för att implementera detta i praktiken. Vänsterpartiet anser att Region Stockholm ska göra funktionsrättskonsekvensbeskrivning (FKB) i alla beslut som fattas. Det innebär att regionen får ett verktyg som bidrar till en helhetsbedömning av vilka effekter ett beslut har ur ett funktionsrättsperspektiv och underlättar att göra rätt från början. Syftet med att använda verktyget FKB är att främja mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Ett FKB förebygger diskriminering och rättighetskränkningar i samhället.

Hörselhjälpmedel

Många människor behöver hjälp med hörselhjälpmedel inom vårdvalet primär hörselrehabilitering. Koncernerna som tillverkar hörapparater har i dag har dubbla roller i och med att de är både försäljare och vårdgivare. Detta förhållande öppnar för lurendrejeri och vilseledande marknadsföring, där vårdgivare tjänar pengar på att sälja dyra hörapparater till sina patienter. Enligt nationella kvalitetsmätningen i hörselvård har regionen sämst kvalitet på hörselvård i landet. För att inte koncernerna ska kunna ägna sig åt försäljning av sina egna produkter till patienterna ska det så kallade ”Fritt val av hörselhjälpmedel” avvecklas. I stället ska sortimentet bestå av regionens egna upphandlade apparater. I dag är det marknaden som styr hörselvården i Stockholm, då exakt alla hörselmottagningar är privata. För att motverka detta ska Region Stockholm starta två mottagningar inom den primära hörselrehabiliteringen i egen regi.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Två nya hörselmottagningar i egen regi inom primär hörselrehabilitering	4		

Uppdrag

- ✔ Avskaffa avgiften på hjälpmedel. *(HSN)*
- ✔ Avveckla fritt val av hörselhjälpmedel inom vårdval primär rselrehabilitering. *(PVN)*
- ✔ Inför funktionsrättskonsekvensbeskrivningar inför alla relevanta beslut i regionen. *(Alla nämnder)*

2.11 Stärkt pandemiberedskap och arbetet med Covid-19

Vänsterpartiet har sedan pandemins början drivit på för en vård och omsorg som står stark i krisen. Nu verkar det som Covid-19 är en sjukdom vi kommer att leva länge med och den viktigaste åtgärden mot viruset är vaccin. Regionen ska ha en effektiv organisation för att snabbt kunna växla upp testning och vaccinationer när det behövs. Det är inte hållbart att som tidigare regionstyret invänta särskild finansiering från statlig nivå. Regionens pandemiberedskap ska förstärkas.

Många patienter har drabbats av postcovid och behöver särskild vård och behandling för detta. I flera regioner läggs nu mottagningar för postcovid ner, den utvecklingen vill Vänsterpartiet inte se i Stockholm. I stället ska vård och hjälp till patienter som har postcovid stärkas. I dag har regionen en för splittrad och otillräcklig vård för denna växande grupp. Postcovidmottagningen på Karolinska Huddinge är ett kompetenscentrum som ska säkras. Stödet till primärvården för att hjälpa patienter med postcovid ska därför förstärkas med fler kunskapsunderlag och ingångar till konsultationer.

2.12 KSON och TIOHUNDRA AB

Norrtäljemodellen innebär att kommun och region samarbetar i Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON). KSON ansvarar för vård och omsorg för invånarna i Norrtälje kommun. Norrtäljemodellen har ända sedan den sjösattes 2006 dragits med underfinansiering från Region Stockholm och Norrtälje kommun. För att inte äventyra modellen ska överenskommelsen mellan region, kommun och kommunalförbund snarast revideras och medlemsavgiften höjas. Det är också viktigt att uppräkningar av vården i övriga regionen också kommer Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje (KSON) till del. De specifika geografiska förutsättningarna och Norrtäljes höga andel äldre gör att vård- och omsorgskostnader i kommunen kan beräknas vara högre än i övriga regionen. Demografin kan antas vara en orsak till att KSON också har faktiska kostnader motsvarande 3,92 procent av regionens läkemedelsförmån. Trots detta är nuvarande ersättning 2,7 procent. Det viktigaste för att KSON ska kunna fortsätta erbjuda en god vård och omsorg för invånarna i Norrtälje under 2023 är att regionen övertar ansvaret för läkemedelsförmånen. Hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN) gör i dag överskott på bidraget, så den förändringen åstadkommer både en rättvis finansiering och mindre administration.

Under mandatperioden ger vi KSON tillsammans med Tiohundra AB och Norrtälje kommun uppdraget att utveckla en ny modell med låga trösklar för barn- och ungdomspsykiatri. Detta kan ske genom att tillsätta vård/mottagningslotsar samt införa mobila team med kompetens rörande neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som kan hjälpa till vid till exempel problematisk skolfrånvaro.

Vidare behöver vi för framtiden säkerställa att KSON ges resurser för att kunna erbjuda primärvård i hela kommunen. Det behövs satsas extra på att få listningsbara läkare i både Hallstavik och på Väddö, men också kontinuitet vid barnmorskemottagningen i Hallstavik. För detta måste en uppräkning av medlemsbidraget ses över vid tecknandet av en ny överenskommelse. Projektet Norrtäljemodellen 2.0 ska kunna fullföljas och där ska även försöket med rullande röntgen inkluderas.

De framgångar som röns inom sammanhållen vård inom Norrtäljemodellen ska bli en del av statistiken som presenteras i Region Stockholm för att kunna sprida de positiva utkomsterna av Norrtäljemodellen till fler områden i regionen.

Uppdrag

- ✔ Att HSN omgående övertar ansvaret för hela läkemedelsförmånen i särskild ordning. *(HSN)*
- ✔ Att en översyn av överenskommelsen mellan Region Stockholm, Norrtälje kommun och KSON omgående inleds med ett syfte att åstadkomma en rättvis finansiering av vården i Norrtälje kommun. *(HSN)*

2.13 Tandvård

Alla ska ha råd att ha bra tänder, inte bara de som kan betala dyra behandlingar. Tänderna är en del av kroppen och bör på sikt ingå i högkostnadsskyddet. I dag är tandhälsan en klassmarkör. Regionen har ansvaret för Folktandvården i regionen och ska värna om låga priser.

Psykisk ohälsa kan medföra svårigheter att på egen hand sköta sin munhygien och upprätthålla kontakt med *tandvården.* Folktandvårdens uppsökande uppdrag för att förbättra tandhälsan i socioekonomiskt utsatta områden och i särskilt utsatta grupper som människor med psykisk ohälsa, demens och/eller beroendeproblematik samt personer över 80 år ska utvecklas. Personer med psykisk ohälsa och beroendesjukdom ska erbjudas förmånlig tandvård för bättre munhälsa.

Arbetet mot fusket med olika tandvårdsbidrag ska koordineras bättre. Flera tandvårdsföretag har avslöjats för att ha mottagit bidrag för behandlingar som inte har genomförts. Majoritetsstyret har krävt pengarna tillbaka men inte vidtagit rättsliga åtgärder. De som fuskat ska polisanmälas och stängas av från framtida avtal och bidrag.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Utveckling av Folktandvårdens uppsökande uppdrag i socioekonomiskt utsatta områden	10		
Förmånlig tandvård för personer med psykisk ohälsa och beroende	10		
Kompensation till Folktandvården för att inte höja taxan med 8 %	36	24	24

Uppdrag

✔ Förbättra koordineringen av arbetet mot fusk med olika tandvårdsbidrag. *(PVN)*

3. Kollektivtrafik

Möjligheten att nyttja regionens utbud av bostäder, arbetstillfällen, service, kultur och natur är ojämlikt fördelad, till fördel för den som har egen bil. Låt oss ändra på det och skapa ett samhälle som ger alla samma möjligheter. Kollektivtrafik, cykel och gång ska prioriteras och ge alla tillgång till allt regionen har att erbjuda. Kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna måste öka kraftigt. Det är feministiskt, jämlikt samt miljö- och klimatsmart. För detta krävs att kollektivtrafiken är trygg, billig, fungerande, välskött och går i tid.

Utsläppen av växthusgaser från transporter står för en tredjedel av utsläppen i Sverige. Huvuddelen av utsläppen kommer från vägtrafiken där personbilar och tunga fordon dominerar. I Stockholm står utsläppen från transportsektorn för cirka hälften av de totala utsläppen. Andelen resande i regionens kollektivtrafik har sedan 2015 tillåtits minska från 49 procent till 47,5 procent av de motoriserade resorna före pandemin 2019. I det regionala trafikförsörjningsprogrammet skulle andelen öka till 54 procent till 2030, med delmål på 51,5 procent år 2020. Vårt mål är 59 procent 2030 och vi planerar för en omställning från bilism till kollektivtrafik och cykel som gör transportsystemet jämlikt, bekvämt, tillgängligt och miljövänligt. Utöver att bygga nya spår och tvärförbindelser måste vi öka kapaciteten och bekvämligheten genom bättre framkomlighet, täta turer samt smidigare övergångar och bättre passningar mellan olika trafikslag.

3.1 En effektiv kollektivtrafik

Pandemin drabbade dem med lägst inkomst hårdast, de som inte hade möjlighet att arbeta hemifrån, inte hade bil och inte kunde styra sin arbetstid. Rinkeby är ett av områdena som hade flest dödsfall under våren 2020. Stombusslinje 179 mellan Vällingby och Sollentuna är hårt belastad och under pandemin var delsträckan mellan Kista och Rinkeby värst drabbad av trängsel och fullsatta bussar.

Detta visar med skrämmande tydlighet att vi måste ha en kollektivtrafik för alla. Vi måste satsa och förstärka där behoven är som störst. Det handlar om klass och rättvisa. Under en pandemi handlar det om människoliv.

Höjd hastighet på busslinjer

För att skyndsamt möta behoven av snabb, effektiv kollektivtrafik utan trängsel måste kapaciteten snarast ökas på hårt belastade linjer. Vi vill höja snitthastigheten och därmed kapaciteten. Redan med samma antal bussar kan trängseln minska och tillgängligheten öka samtidigt som fler resenärer kommer fram snabbare. De hårdast belastade stomlinjerna och tvärförbindelserna såsom exemplet linje 179, ska byggas om till så kallad BRT-standard (Bus Rapid Transit) med helt separata vägar eller körfält och egna hållplatser motsvarande spårvägsstandard. Ett omfördelat utrymme för ökad framkomlighet för kollektivtrafik, cyklar och fotgängare medför en mer begränsad framkomlighet för privatbilismen, vilket gör kollektivtrafiken än mer effektiv och attraktiv för resenären.

Cykelvägar och busskörfält

Coronapandemin visade att våra transportbehov kan förändras. Under pandemin gick resandet ned och invånarna i många städer och regioner fick uppleva hur världen kan se ut utan trafikstockningar, avgaser och smog. Många städer och regioner har också använt lärdomarna från pandemin för att omfördela utrymmet från bilar till cykel, gång och kollektivtrafik. Vi vill att regionen tar en aktiv roll i omställningen till ett transportsnålt samhälle där cykel, gång och kollektivtrafik får större plats på bekostnad av utrymme för biltrafik. Om det befintliga väg- och gatuutrymmet omfördelas, behövs inte dyra och komplicerade utbyggnader av infrastrukturen på samma sätt som innan pandemin. Om fler bussar får egna körfält och signalprioritering, ökar framkomligheten och fler kommer fram i tid. Om mer vägyta kan gå till raka, säkra cykelvägar kan fler cykla, vilket bidrar till bättre folkhälsa och minskade utsläpp från transporter. För prioritering av kollektivtrafiken i gatuutrymmet är nyckeln en nära dialog med kommunerna och Trafikverket. Det är centralt att utveckla en fungerande finansieringsmodell med väghållarna, oftast kommunerna, och att det vid planering och byggande av nya områden prioriteringen av kollektivtrafik, cykel och gång görs.

Kollektivtrafik till nybyggda bostadsområden

Alla i regionen ska ha tillgång till kollektivtrafik. När nya bostadsområden byggs ska det finnas fungerande kollektivtrafik från första inflyttningsdagen så att invånarna inte görs beroende av bil. Kollektivtrafiken ska säkerställas parallellt med att nya bostadsområden byggs, genom att så kallade nybyggaröverenskommelser träffas mellan regionen och de parter som är involverade i byggandet. Det är fundamentalt att kommunerna som har planmonopol ser till att det finns en rimlig möjlighet för regionen att leverera

kollektivtrafik av god kvalitet vid byggande av nya områden. Det är därför viktigt att regionen har en nära dialog med kommunerna för att säkerställa att kollektivtrafiken planeras in vid ny- och ombyggnation, samt för att aktivt omprioritera befintligt gatuutrymme för ökad framkomlighet för kollektivtrafiken.

Demokratisk kontroll över trafiken

Årligen sker en trafikförändringsprocess som innebär justeringar av befintliga linjesträckningar, nedläggning av gamla respektive införande av nya linjer, samt översyn av trafikering och turtäthet. I dag sker trafikförändringsprocessen främst på tjänstemannanivå i kontakt med kommuner och trafikföretagen. Det förekommer också politiska samråd mellan kommunpolitiker och representanter från den styrande majoriteten i trafiknämnden. Vi vill se att denna viktiga process med trafikförändringarna återdemokratiseras och att representanter från trafiknämndens samtliga partier får delta vid de politiska samråden, vilket tidigare var ordningen. Det är viktigt för den demokratiska möjligheten till insyn och påverkan, samt för att kunna ge undrande väljare svar på varför förändringar sker. Vi vill även se att den långtgående delegationen till trafikförvaltningen tas tillbaka och att det är trafiknämnden som fattar beslut om trafikförändringarna.

På landsbygden kan underlaget vara för lågt för vanliga busslinjer och då ska det i stället finnas tillgång till anropsstyrd kollektivtrafik. Det är också värt att undersöka möjligheten med så kallad kollektivtrafik on-demand, som prövats i Värmlandstrafiken. Systemet har också prövats i Barkarbystaden. Bokningen sker via en app och bygger som all annan kollektivtrafik på samåkning, där flera resenärer kan boka resor samtidigt från olika hållplatser men också flexibelt utspridda stopp i närheten av där någon resenär vill stiga på eller av. Systemet räknar ut den bästa rutten, och återkopplar till resenärerna kring tider och annan relevant information.

Den kollektiva sjötrafiken, skärgårdstrafiken och pendelbåtstrafiken ska utvecklas och integreras bättre i den övriga kollektivtrafiken, så att pendling både till regioncentra och mellan öarna möjliggörs. Pendelbåtstrafiken ska utvecklas såväl på Mälaren som Saltsjön för att skapa alternativ till bilen och förbättra tvärförbindelserna. Övergångar mellan land- och sjöresor måste vara smidiga, bryggorna måste vara tillgänglighetsanpassade och det bör finnas väderskydd. Möjligheten att ta med sin cykel i sjötrafiken ska förbättras, liksom cykelparkering och cykelväg till och från bryggor. Båtarna ska drivas på fossilfritt bränsle och med el. Båttrafiken på Mälarens vatten och i skärgården ska integreras och samordnas med övrig SL-trafik, självklart med samma taxa, året om.

Vi är tydliga i vår prioritering av kollektivtrafiken när ny infrastruktur ska byggas eller gammal ändras eller byggas ut. Investeringar ska styras av behoven och inte, som i dag, beroende på vilka kommuner som har råd att medfinansiera.

Nej till nya motorvägar

Vi säger nej till nya motorvägar i Region Stockholm eftersom de stjäl viktiga resurser från kollektivtrafiken och leder till ökat bilberoende och ökade utsläpp. Vänsterpartiet har i alla instanser sagt nej till Förbifart Stockholm som nu byggs och Tvärförbindelse Södertörn som Trafikverket på uppdrag av regeringen planerar att bygga. Naturvårdsverket är kritiska till motorvägen Tvärförbindelse Södertörn. De menar att det inte kommer att räcka med effektivare fordon och ökad andel förnybara drivmedel för att nå våra nationella klimatmål för transportsektorn. Även biltrafikarbetet behöver minska. Motorvägsprojektet är, trots förbättringar för kollektivtrafik och cykel, främst inriktat på ökad framkomlighet för biltrafik. Det kommer att ge bilen en ökad konkurrensfördel jämfört med kollektivtrafik, promenader och cykeltrafik.

Vänsterpartiet vill se ett stopp för planerade motorvägsprojekt i länet. Vi säger även nej till Östlig förbindelse. Nya motorvägar skapar nya barriärer och leder till en utspridd region, där fler måste och kan ta bilen till arbete, utbildning och fritidsintressen, samtidigt som många inte har råd med egen bil och därmed utestängs från regionens alla möjligheter.

Trafikförvaltningens yttrande över Vägplan gällande Tvärförbindelse Södertörn väg 259 framhöll att den i praktiken omöjliggör vissa partier av Spårväg Syd, som beslutats om i Sverigeförhandlingarna. Detta är allvarligt. För oss i Vänsterpartiet är det självklart att det är Spårväg Syd som måste prioriteras framför motorvägen. Tvärförbindelse Södertörn är en dinosaurie från en annan tid då nya motorvägar ansågs vara lösningen på transportproblem, utan förståelse för och hänsyn till att de i byggnadsfasen och därefter med ökad trafik medför allvarliga konsekvenser för miljö och klimat, samt för den sociala hållbarheten.

Uppdrag

- ✔ Inför BRT-standard på de viktigaste och hårdast belastade stomlinjerna. *(TN)*
- ✔ Kollektivtrafiken ska finnas på plats när nya bostadsområden står klara; nybyggaröverenskommelserna ska inkludera krav på prioriterad framkomlighet för kollektivtrafik, cykel- och gångtrafik samt klimatmedveten bilparkeringspolicy. *(TN)*
- ✔ Utveckla dialogen med kommunerna för prioritering av ökad framkomlighet för kollektivtrafiken. *(TN)*
- ✔ Utveckla anropsstyrd/on-demand trafik på landsbygden. *(TN)*
- ✔ Utveckla båttrafiken i skärgården och på Mälaren som en del av kollektivtrafiken, med smidiga övergångar till landtrafiken. Det ska vara ett system, inte som i dag uppdelat i två. *(TN)*
- ✔ Region Stockholm ska aktivt verka för att Spårväg Syd inte försenas eller blir dyrare till följd av byggandet av Tvärförbindelse Södertörn. *(RS)*

3.2 Kombinerad mobilitet

För att göra kollektivtrafiken mer tillgänglig är det väsentligt att underlätta för resenärerna att ta sig till och ifrån kollektivtrafik, samt att kunna kombinera olika trafikslag. Cykel- och gångvägar till och från stationer och hållplatser måste inkluderas i planeringen av kollektivtrafik. Säkra cykelparkeringar ska finnas nära kollektivtrafiken, och fordonen ska utformas för att möjliggöra att cyklar kan tas med ombord. Vi vill att Region Stockholm inför och samordnar ett regionalt lånecykelssystem tillsammans med kommunerna i regionen.

Uppdrag

- ✔ Utveckla ett regionalt lånecykelsystem integrerat med övrig kollektivtrafik. *(TN)*
- ✔ Underlätta för att ta med cykel i kollektivtrafiken. *(TN)*
- ✔ Verka för att säkra cykelparkeringar vid stationer och hållplatser anläggs. (*TN)*
- ✔ Vara pådrivande i arbetet med kombinerad mobilitet med ett ”hela resan”-perspektiv. *(TN)*

3.3 Tillgänglighet

För att kollektivtrafiken ska vara tillgänglig för alla måste den anpassas för människor med olika normbrytande funktionsvariationer, ålder och kön. Fordon, vagnar och miljöer ska utformas så att de blir mer välkomnande, med öppna spärrlinjer i tunnelbanan och pendeltågstrafiken, samt med påstigning genom alla dörrar på bussarna. Vidare är det viktigt för tillgängligheten att rulltrappor och hissar fungerar och vid avbrott ska det inkluderas i den kontinuerligt uppdaterade trafik- och störningsinformationen. Reparationer av hissar och rulltrappor ska ske skyndsamt och måste organiseras utifrån det. Tillgång till toaletter behövs vid fler stationer. I funktionshinderorganisationerna finns det mycket kunskap både om problem och om problemlösningar inom kollektivtrafiken. Dessa kunskaper skall användas på ett bättre sätt än nu och framför allt efterfrågas innan beslut tas och genomförs. Utöver fysiska anpassningar av fordon, stationer, hållplatser och bryggor är det viktigt att det finns synlig personal på stationer, tåg och bussar som kan vägleda resenärerna, samt att ledsagartjänsten utvecklas och erbjuds för hela resan, från dörr till dörr, för de som behöver. Tågvärdarna på pendeltågen är exempelvis en trygghet för de resenärer som behöver ramper vid på- och avstigning.

Uppdrag

- ✔ Utvidga ledsagartjänsten för hela resan, från dörr till dörr. *(TN)*
- ✔ Förbättra trafik- och störningsinformation. Hissar och rulltrappor ska inkluderas. *(TN)*
- ✔ Förbättra underhållet och korta tiden för reparationer av rulltrappor och hissar samt ta tillbaka det i egen regi. *(TN)*
- ✔ Förbättra tillgången på toaletter för resenärerna. *(TN)*
- ✔ Förbättra belysningen i och kring kollektivtrafiken. *(TN)*
- ✔ Säkerställ att det finns säkra utrymningsvägar på alla stationer anpassade för människor som har en funktionsnedsättning. *(TN)*
- ✔ Behåll tågvärdarna på pendeltågen. *(TN)*

3.4 Trygg och välkomnande trafik

Kollektivtrafikens uppgift är att göra regionen tillgänglig för alla. Tillgång till fungerande kollektivtrafik är en förutsättning för att kunna delta i samhället. Därför ska alla känna sig välkomna i kollektivtrafiken och ha möjlighet att resa vart de vill i länet. Det är tyvärr inte fallet i dag, det måste regionen ändra på. Ett första steg är att göra den kollektivtrafik som finns välkomnande och trygg för alla.

För att resenärerna ska känna sig välkomna är det viktigt att de visas tillit. Därför ska regionen införa öppna spärrlinjer och resenären visas förtroendet att hen har giltig biljett. På så sätt kan vi ta bort de hindrande och allt annat än välkomnande spärrarna och ha ombordstigning genom bussarnas alla dörrar. Det i sig kortar restiden och minskar risken för så kallad kolonnkörning. Som en extra bonus förbättras även bussförarnas arbetsmiljö, när hot och våld i samband med biljettviseringen minskar.

En annan aspekt av att känna sig välkommen är miljön i kollektivtrafiken. I dag präglas den av kommersiella budskap, som för många inte upplevs som inkluderande och välkomnande. Vänsterpartiet vill att konsten ska få ökat utrymme och reklamen minska. Vårt mål är att kollektivtrafiken ska vara fri från kommersiella budskap. Innan vi nått dit kräver vi en mer kraftfull och etisk reklampolicy. För resenärernas och personalens trivsel ska våra gemensamma utrymmen vara fredade från diskriminerande, sexistisk och stereotyp reklam. SL ska också vara fri från fossil- och spelreklam, samt partipolitisk reklam.

Mer personal

Resenären har rätt att känna sig trygg i och kring kollektivtrafiken och trygghetsarbetet måste inriktas på resenärernas olika behov. Vi vill ha mer synlig personal i kollektivtrafiken och ett utökat samarbete med civilsamhället i och kring kollektivtrafiken. Personal på plats gör kollektivtrafiken tryggare och säkrare för alla, då de kan vara behjälpliga för personer med särskilda behov och minska vandalisering och nedskräpning. Ombordpersonal behövs för både resenärer och för förarna som annars blir ensam personal vid krissituationer. Därför är det viktigt att personal ombord på spårvagnarna återinförs, att de finns kvar på lokaltågen och pendeltågen och att det finns gott om personal på stationerna. Det måste finnas tillräckligt med personal med rätt utbildning i hela systemet för en trygg, säker och god resenärs- och arbetsmiljö. I vissa situationer kan det behövas ordningsvakter eller väktare. För att alla resenärer ska känna sig trygga måste all ordningspersonal som arbetar i kollektivtrafiken ha bra villkor, tillräcklig utbildning och under arbetsdagen ha tillgång till toalett, omklädningsrum, lunchrum och pausrum. Biljettkontrollerna kan tyvärr i sig skapa otrygghet. Både biljettkontrollanternas arbetsmiljö och förutsättningar för en bra arbetsmiljö måste förbättras.

Trygga plattformar

Många upplever plattformarna som otrygga, speciellt vid trängsel, och varje år sker det olyckor där människor hamnar på spåret med varierande konsekvenser varav de allvarligast naturligtvis är dödsfall. Denna typ av olyckor är djupt tragiska för den direkt drabbade och dennes anhöriga, men de är även traumatiska för andra resenärer, tågförare och räddningspersonal. I många städer världen över finns det lika former av plattformsbarriärer, och sedan ett antal år tillbaka i centrala Stockholm på de nya pendeltågsstationerna. För att undvika denna typ av olyckor och otrygghet. Barriärerna minskar också även buller och skapar en generellt bättre resenärsmiljö.

Vi vill därför att de nya tunnelbanestationerna som byggs utformas med plattformsbarriärer och att det snarast införs plattformsbarriärer på redan befintliga stationer med början där behoven är störst.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Tågvärdar på pendeltågen avvecklas inte	90		

Uppdrag

- ✔ Öppna spärrlinjer och påstigning genom bussarnas alla dörrar. *(TN)*
- ✔ Öka mängden konst och minska mängden reklam i kollektivtrafiken. De nya tunnelbanelinjerna ska vara reklamfria. *(TN)*
- ✔ Inför en reklampolicy för att stoppa sexistisk och stereotypiserande reklam, fossil- och spelreklam samt reklam för nätläkare. *(TN)*
- ✔ Återinför ombordpersonal på Tvärbanan, Nockebybanan och Nynäsbanan. Behåll befintlig ombordpersonal på Roslagsbanan och Saltsjöbanan samt tågvärdarna på pendeltågen. *(TN)*
- ✔ Säkerställa att det finns tillräckligt med personal med rätt utbildning i hela kollektivtrafiken för en trygg, säker och god resenärs- och arbetsmiljö. *(TN)*
- ✔ Skyndsamt utreda införandet av plattformsbarriärer i syfte att den nya tunnelbanans stationer utformas med barriärer och att införa dem på redan befintliga stationer med början på dem med störst behov. *(TN)*

3.5 Taxor

Vänsterpartiet vill på sikt införa avgiftsfri kollektivtrafik för alla och vi börjar med de yngsta och de äldsta invånarna i regionen. Vi vill att de årliga höjningarna av avgifterna i SL-trafiken avskaffas. Det här är en central reform för att minska utsläpp och buller, förbättra folkhälsan och underlätta för alla invånare att ta sig till jobb, skola, vänner och familj.

Kollektivtrafikens uppgift är att göra regionen tillgänglig för alla. Dagens biljettpriser gör att många inte har råd att resa i den utsträckning de skulle önska. Det tidigare borgerliga styret höjde tillsammans med MP priset på SL-kortet varje år. Ett 30-dagars kort höjdes med 180 kronor sedan 2016 till 970 kronor i januari 2022. Det är en höjning på 22,8 procent. Inflationen under samma period var endast 9,6 procent. I andra europeiska huvudstäder sänker man priser, vilket innebär en större tillgänglighet och att fler reser kollektivt.

Vi vill sänka biljettpriserna och på sikt införa nolltaxa. Före pandemin nåddes inte ens det uttalade målet om en skattefinansieringsgrad på 50 procent. SL-taxan ska gälla för regionens alla invånare utan diskriminering. Samma biljettpriser och taxebestämmelser ska gälla i färdtjänsten och den kollektiva sjötrafiken. Vi vill också utöka enkelbiljettens giltighetstid till 120 minuter.

Tidigare har biljettintäkterna setts som relativt stabila, men under pandemin har det visat sig vara ett skört system. Nu, trots att pandemin har upphört, beräknas biljettintäkterna för 2022 landa på cirka 1,7 miljarder under budget. Med en högre skattefinansieringsgrad hade intäktsbortfallet inte blivit lika stort och med helt avgiftsfri kollektivtrafik hade det varit noll. Med andra ord hade det varit ett mer förutsägbart finansieringssystem om trafiken i högre grad finansierades via skatten.

Gratis för barn och unga

För många barnfamiljer och unga är biljettpriset avgörande för om en resa kan genomföras eller inte, om man kan hälsa på en vän eller släkting eller delta i en fritidsaktivitet. Därför ska regionen införa fria resor för alla barn och unga upp till 20 år, en viktig jämlikhetsreform som dessutom vänjer dagens unga vid att se kollektivtrafiken som det naturliga färdmedlet även i framtiden. På så sätt bidrar reformen likaså till att öka kollektivtrafikens andel av de motoriserade resorna. Vi måste få fler att ställa bilen och ta bussen. Det är avgörande för klimatet.

Pensionärer samt personer med sjuk- och aktivitetsersättning är också grupper där biljettpriset kan vara ett hinder för att resa med kollektivtrafiken och därmed begränsa tillgängligheten. Vänsterpartiet vill därför erbjuda fria resor för dessa i lågtrafik. Det skulle dessutom i viss mån bidra till minskad trängsel under högtrafik.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Priset på periodkorten och enkelbiljetterna ska sänkas till 2018 års nivå, 860 kronor för ett 30-dagars periodkort till fullt pris	165	165	
Fria resor för barn och unga upp till 20 år.	900		
Fria resor för pensionärer i lågtrafik.		200	

Uppdrag

- ✔ Förläng SL-enkelbiljettens giltighetstid till 120 minuter. *(TN)*
- ✔ Utred införande av nolltaxa. *(TN)*
- ✔ Utred fria resor för personer med sjuk- och aktivitetsersättning i lågtrafik. *(TN)*

3.6 Skärgårdstrafiken

Den kollektiva trafiken på vatten, skärgårdstrafiken, har i dag sitt eget biljettsystem. Det innebär dyrare resor till sjöss samt att resenärerna som gör en resa med både SL och Waxholmsbolaget får lösa två biljetter. Det medför att de med sämre ekonomiska förutsättningar inte får tillgång till den stora och vackra del av vår region som skärgården utgör. Vidare är taxesystemet till sjöss krångligt och svårt att förstå sig på, vilket ytterligare försämrar tillgängligheten. Att resenärerna med pendelbåtarna reser med SL-biljetter spär på förvirringen ytterligare. Det dyra och krångliga biljettsystemet gynnar heller inte skärgårdens utveckling.

Det enda rimliga är att all kollektivtrafik i länet har samma biljettsystem, samt att ingen grupps resande begränsas. Alla måste ha rätt till samma tillgänglighet under samma villkor.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
SL-taxa i skärgårdstrafiken.	40		

Uppdrag

✔ Inför samma biljett- och taxesystem för all kollektivtrafik. *(TN)*

3.7 Färdtjänst

Alla de som har behov av och är beviljade färdtjänst har, till skillnad från övriga resenärer, begränsningar i antalet resor de får göra och dessutom taxeregler som gör att längre resor än tre mil blir dyrare. Detta är djupt orättvist och diskriminerande och slår mot en redan utsatt grupp i samhället. Färdtjänsten är en del av kollektivtrafiken och de som har rätt till färdtjänst ska kunna nyttja den på samma sätt som resenärer i den reguljära kollektivtrafiken. Därför måste vi snarast ta bort begränsningarna i antalet resor och den extra avgiften vid längre resor. Samma biljettpriser och taxebestämmelser ska gälla i färdtjänsten som i övriga kollektivtrafiken.

Ökad trygghet

Många resenärer känner sig otrygga när de använder sig av färdtjänsten. Många faktorer påverkar, men en pålitlig service med välutbildade förare som stannar kvar i yrket saknas i dag. Innevarande upphandlade färdtjänstavtal har också ett ersättningssystem som bidragit till allvarliga problem, främst i ytterområdena, med bilar som kommer sent eller inte alls. Vi vill se ett ersättningssystem som säkerställer att alla resenärer, oavsett var i regionen man bor, får en färdtjänstbil när de beställer en. Vi vill att regionen förstärker kontrollen över färdtjänsten och tar över beställningscentralen och rullstolstaxin med specialfordon i egen regi. En organisation som hänger ihop från beställning till resans slut skapar trygghet, inte bara för de som använder sig av färdtjänsten, utan även för de som arbetar inom den. Vidare behöver det säkerställas att förarna har bra arbetsvillkor och kollektivavtal, samt får en bra utbildning för att utföra sitt uppdrag på bästa möjliga sätt. Ett nöjd personal-index med sanktioner vid bristande måluppfyllelse bör snarast införas.

Samåkning

Under pandemin pausades samåkningen inom färdtjänsten, vilket för en del upplevdes som positivt. Nu efter att restriktionerna har upphört är funktionen igång igen. Vår uppfattning är att samåkningen är bra för miljön och klimatet och därför bör finnas, men om särskilda skäl föreligger ska en inte påtvingas det. Det innebär dock i många fall en olägenhet för resenären då det är svårt att förutse hur lång tid en resa kommer ta. Därför vill vi se över samåkningens funktion i syfte att få den att fungera bättre och bli mer transparent för resenären. Eventuellt skulle det gå att utveckla den med inspiration av ”on-demand” för kollektivtrafiken som praktiserats i Värmlandstrafiken och Barkarby staden.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Fri tilldelning av resor för de som reser med färdtjänst och rullstolstaxi.		200	
Slopa den extra avgiften för färdtjänstresor längre än tre mil	18		

Uppdrag

- ✔ Ta tillbaka och att driva beställningscentralen samt rullstols- och bårtaxi i egen regi vid innevarande avtals upphörande. *(TN)*
- ✔ Införa ett nöjdpersonalindex inom färdtjänsten. *(TN)*
- ✔ Säkerställa att förarna inom färdtjänsten får adekvat utbildning, har rimliga arbetsvillkor och kollektivavtal. *(TN)*
- ✔ Utreda hur systemet med samåkning kan förbättras. *(TN)*

3.8 Egen regi

Kollektivtrafiken är en samhällsviktig funktion. Samhällsviktiga funktioner ska inte åläggas privata aktörer att driva och ha ansvar för. Egen offentlig regi ger den rådighet och kontroll som krävs för smidig hantering av kriser och andra oförutsedda händelser.

Trängsel är ett stort problem och hindrar många att resa med kollektivtrafiken, både innan pandemin och under den. I dag är kollektivtrafiken uppsplittrad i många olika avtalsområden, och det går varken att flytta personal eller fordon mellan dessa om det skulle uppstå trängsel. Pandemin har bekräftat det vi länge hävdat; ska trafiken kunna anpassas till resenärernas behov, måste regionen ha full kontroll över både fordon och personal. Då måste den drivas i egen regi med egna anställda. Vi vill därför ta tillbaka och driva kollektivtrafiken i egen regi för att ha kunskap om trängsel, behov och brister och kunna anpassa och planera trafiken.

En för resenärerna väl fungerande kollektivtrafik kräver bra arbetsvillkor för personalen, vars yrkesstolthet är att ge och upprätthålla en god service för resenären, inte att spara pengar och skapa vinst åt ett företag. Personalen är den viktigaste tillgången och organisationen ska präglas av tillit till de anställdas kompetens. Dagens återkommande upphandlingar skapar osäkra anställningar och pressade arbetsvillkor, vilket också går ut över kvaliteten på trafiken.

Bättre arbetsvillkor

I avvaktan på att trafiken drivs i egen regi, måste personalens arbetsvillkor förbättras. Vi vill att SL tar ett större ansvar för arbetsmiljö, utbildning och kompetensfrågor för all personal som arbetar i kollektivtrafiken. Fram till att egen regi är verklighet, ska SL ställa krav på kollektivavtal, bra arbetsmiljö, kompetensutveckling, meddelarfrihet, tillgång till rastrum, personaltoalett etcetera. Trygga anställda ger en trygg kollektivtrafik. Det är SL:s ansvar att de som arbetar i kollektivtrafiken har trygga anställningar, bra villkor, tillräckligt många kollegor med rätt utbildning och en bra arbetsmiljö utan ensamarbete. Det ansvaret kan inte överlåtas helt på operatörerna och måste kravställas i all upphandling. För att få effekt måste kraven även gälla underentreprenörer. Generellt sett ökar risken för missförhållanden med antalet underentreprenörsled. Antalet underentreprenörsled bör därför begränsas. Region Stockholm ska införa ett nöjd personal-index som ett sätt att följa upp krav på goda arbetsvillkor. Ett index kopplat till sanktioner om inte trafikoperatören lever upp till i upphandlingen specificerad nivå. För att säkerställa krav på goda arbetsvillkor måste också den demokratiska insynen i upphandlingarna stärkas. Upphandlingsunderlagen som specificerar kraven måste upp i trafiknämnden för politiskt beslut, och inte som nu vara delegerat till tjänstemännen.

Skatte- och biljettintäkterna ska oavkortat användas till kollektivtrafiken. I dag går skattepengar till de upphandlade företagens vinster, ledning och administration. MTR:s avtal att sköta trafikeringen av tunnelbanan har genererat bolaget cirka 100 miljoner i privata vinster per år i tio års tid. Konkurrensen vid upphandlingarna är bristfällig med ett fåtal större företag som lägger anbud. Företag som i flertalet fall ägs av andra stater. MTR som utöver tunnelbanan också kör pendeltågen ägs till exempel av kinesiska staten, vilket innebär en viss säkerhetsproblematik. Upphandlingar, överklaganden och kontrollsystem kostar dessutom mycket pengar. Om all kollektivtrafik drevs utan upphandlingar i egen regi skulle alla

dessa pengar i stället komma resenärerna till godo, i form av bättre trafik. Med en central tjänstemannaorganisation skulle driften av kollektrafiken i egen regi förenklas och ge regionen bättre kompetens och större kontroll att utveckla trafiken samt hantera trafikstörningar.

Uppdrag

- ✔ Ta tillbaka kollektivtrafiken och kringverksamheter i egen regi. *(TN)*
- ✔ I avvaktan på att verksamheten kan tas tillbaka i egen regi ska det vid upphandlingar ställas krav på kollektivavtal, personalövergång, arbetsmiljö, meddelarfrihet samt införas ett nöjdpersonalindex kopplat till vite vid upphandlingar av kollektivtrafik. Kraven ska även gälla underentreprenörer och antalet underentreprenörsled begränsas.
- ✔ Upphandlingarna ska göras mer transparenta och öppna för politisk insyn. *(TN)*

3.9 Elektrifiering

Självklart ska kollektivtrafiken i första hand drivas av el producerad från sol, vind och vatten, som är de mest miljövänliga energikällor vi har. Förbränningsmotorer är inte miljömässigt effektiva och har en verkningsgrad på bara 40 procent, medan en elmotor i ett vägfordon har en verkningsgrad som är ungefär dubbelt så hög. Detta gäller även fordon som körs på förnybara bränslen, som inte heller är utan miljö- och klimatpåverkan. Vi vill påskynda elektrifieringen av bussflottan med många fler elbussar. Elbussar är tysta och släpper inte ut avgaser. De bidrar till en renare och tystare stadsmiljö. I dessa tider av krig i Europa och höjda bränslepriser tydliggörs också att elektrifiering av kollektivtrafiken bidrar till ett större oberoende av omvärlden och priserna på bränsle.

Med elektriska trådbussar och bussar som laddar under färd (In Motion Charging, IMC) går det snabbt att införa ett klimatsmart system med hög kapacitet till en låg kostnad. Trådbussar erbjuder en kapacitetsstark, bekväm och kostnadseffektiv trafik, fri från buller och avgaser. Tillgängligheten för passagerarna är god och linjedragningen tillförlitlig. Vänsterpartiet vill införa trådbusstandard på de fem stomlinjerna i innerstaden. Då kan IMC-bussar som delvis går samma sträcka ladda från samma tråd.

Påskyndandet av elektrifieringen gäller även för fordonen inom färdtjänsten samt fartygen i den kollektiva sjötrafiken. Inom färdtjänsten finns tekniken för övergång till el, och vi vill säkerställa att den sker omgående med en ur ett resursperspektiv rimlig hastighet. I sjötrafiken bör samma sak ske utifrån de tekniska begräsningar som finns. Regionen ska vara pådrivande för teknikutvecklingen, konverteringar av äldre tonnage till eldrift, inköp av eldrivet nytt tonnage samt att säkerställa att den laddinfrastruktur som behövs kommer på plats.

Uppdrag

- ✔ Påskynda elektrifieringen av bussflottan, fordonen inom färdtjänst- och rullstolstaxi, pendelbåtarna samt övrig kollektiv sjötrafik. *(TN)*
- ✔ Utred ett system med trådbussar på de fem stombusslinjerna i innerstaden, som möjliggör för IMC-bussar på kompletterande innerstadslinjer. *(TN)*

4. Klimat

Region Stockholm måste växla upp klimatarbetet och gå från ord till handling. Klimatperspektivet måste integreras i hela Region Stockholms verksamhet och arbetet med klimatfrågor måste omfatta alla de utsläpp som orsakas av hur vi lever och arbetar i regionen. En hållbar värld är mer jämlik. Det är de rikaste i samhället som bidrar mest till klimatkrisen genom sina resvanor och sin konsumtion. Samtidigt är det de mest utsatta som drabbas först och hårdast av klimatkrisens effekter.

4.1 Klimatnödläge

Vänsterpartiet vill utlysa klimatnödläge för en handlingskraftig omställning. Det innebär att alla beslut som tas i regionen tas med klimatets bästa för ögonen. Leder ett beslut till negativ påverkan på klimatet så ska det inte tas. Den vision som har satts upp för regionen bygger på att ekonomisk tillväxt och ekologisk hållbarhet ska förenas. Det är i verkligheten inte möjligt, då tillväxt leder till utarmning av jordens resurser.

Region Stockholm har omfattande verksamheter som i sig ska vara hållbara och verka som förebilder. Regionen ska ha en ledande roll i arbetet med att hitta vägar till netto noll-utsläpp år 2040 genom en utsläppsbudget som anger den årliga minskningen av utsläppen av klimatgaser. Den ska vara bindande för regionen och vägledande för vårt samarbete med andra aktörer. Budgeten ska innehålla åtgärder som säkrar att koldioxidutsläppen minskar med i genomsnitt minst 16 procent per år. Även näringslivets ansvar ska tydliggöras.

Regionen har att antal ambitiösa klimatrelaterade dokument – Klimatfärdplan 2050, Hållbarhetspolicy och strategi, Koldioxidbudget och RUFS. Vi behöver inte fler planer utan handling och prioritering av regionens högsta ledning. Uppföljningen av planerna måste ske mer systematiskt och insatserna öka. Vänsterpartiet vill ge regionens klimatkansli mer resurser för att kunna leda klimatarbetet i hela regionen. Revidering av RUFS sker under 2023. Klimatnödläget ska vägleda regionplanen och Vänsterpartiet vill att klimathänsyn alltid ska väga tyngst när det uppstår målkonflikter kring regionens utveckling.

Uppdrag

- ✔ Utlys klimatnödläge och anta en utsläppsbudget som säkrar att koldioxidutsläppen från regionen som helhet minskar med i genomsnitt minst 16 procent per år. *(RS, KRN)*
- ✔ Stärk miljöledningen och uppföljning på högsta regionledningsnivå. Gör omställningsplanerna till levande och styrande dokument i all verksamhet. *(RS)*
- ✔ Prioritera klimatomställning vid revideringen av RUFS. *(KRN)*

4.2 Klimatsmart sjukvård

Inom hälso- och sjukvården måste all personal utbildas om hur miljö- och klimatfrågorna påverkar vården. När nya sjukhus och vårdcentraler byggs eller byggs om, så ska både byggprocessen och de nya byggnaderna vara klimatsmarta. Nära och effektiv vård minskar antalet transporter. Regionens upphandling av vårdmaterial måste präglas av hållbarhet och klimatsmarta val. Engångsmaterial ska bara användas när inga andra alternativ finns. Maten som serveras i regionens vårdverksamhet ska ha låg klimatpåverkan.

Värmeböljor har negativa effekter på sjukvården. Fler åtgärder krävs för att skydda patienter, vårdpersonal och utrustning. Hälso- och sjukvården måste förbereda sig på att möta nya pandemier, problem med elförsörjning och att säkra rent vatten. Lyckas vi inte hejda klimatkrisen kommer vi inte kunna uppnå god hälsa för alla. För en god hälsa är vi helt beroende av tillgång på mat, rent vatten, utbildning, ekosystemtjänster, rättvisa och fred. Allt detta riskeras om vi inte anpassar oss efter, och vidtar åtgärder mot, klimatkrisen. I den förståelsen är klimatfrågan den viktigaste för en framtida fungerande hälso- och sjukvård.

Uppdrag

- ✔ Minska användningen av engångsmaterial i vården. *(HSN)*
- ✔ Ta tillvara personalens kunskap och engagemang och satsa på klimatfortbildning för hälso- och sjukvårdspersonal *(HSN)*

4.3 Resande

Regionen är en central aktör för att minska utsläppen genom ansvar för kollektivtrafiken och regionplanering. Coronapandemin visade att snabb omställning av resvanor är möjlig. Flygandet minskade och många tog till vara digitaliseringens möjligheter för hemarbete och minskade sitt resande. Fler använde cykeln. Samtidigt visade pandemin på behovet av utbyggd kollektivtrafik för alla som inte kan jobba hemma. Trängseln måste minska, bekvämligheten och turtätheten öka. Tyvärr ser vi nu ett långsamt återgående till resebeteendet vi hade före pandemin. Vi behöver passa på medan de goda resmönstren finns kvar i minnet att underlätta att fortsätta att resa mindre genom att arbeta mer hemifrån och cykla mer.

Region Stockholm behöver kraftigt begränsa flygresorna för både politiker och tjänstepersoner. Personer som representerar regionen ska inte nyttja södergående inrikesflyg, med undantag för resor till Gotland. Bromma flygplats ska stängas och en ny klimatanpassad stadsdel med modern kollektivtrafik, grön profil och billiga hyresrätter skapas. Arlanda ska inte byggas ut. Fler godstransporter ska flyttas över till sjöfart och tåg. Regionen ska underlätta cykling genom ett aktivt ledarskap för säkra cykelparkeringar, möjlighet att ta med cykel i kollektivtrafiken och ett regionalt lånecykelsystem.

4.4 Mat och konsumtion

Stockholmsregionen har ett ohållbart klimatavtryck. Enligt officiell statistik släppte regionen 2019 ut 4,6 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Utsläppen har kontinuerligt minskat. Detta ur ett territoriellt perspektiv (Region Stockholms geografiska område). Men en stor del av stockholmarnas klimatavtryck kommer från vår konsumtion av importerade produkter och livsmedel samt av flygresor. Utgår vi i stället från detta konsumtionsbaserade perspektiv kan stockholmarnas utsläpp beräknas till 21,4 miljoner ton koldioxidekvivalenter. Det kvalificerar oss i toppen bland världens värsta klimatbelastare per person.

Vi vill att regionen tar ansvar för att minska utsläpp som orsakas av vår samlade konsumtion, inklusive importerade varor och internationella flygresor. Målet är att vi i länet senast år 2040 inte orsakar mer utsläpp totalt än motsvarande mindre än ett ton per person och år. Regionens verksamhet är i sig en stor konsument. Det pågår försök för att mäta och synliggöra de klimatpåverkande effekterna av regionens konsumtion. Det är bra men det behövs mer fokus på hållbar mathållning och hållbar upphandling med konsumtionsperspektiv.

Matkonsumtionen inom sjukvården och regionen i övrigt ska så långt som möjligt baseras på ekologisk och närproducerad mat från ett regionalt jordbruk. Vi vill att andelen växtbaserad mat ska öka och regionen ska sätta upp ett mål för detta. Växtbaserad mat ska vara standard i offentlig sektor, regioner och kommuner och vi ska verka för att minska matsvinnet. Självklart ska vi fortsätta att servera god och näringsrik kost på våra sjukhus och låta professionen och nutritionister arbeta fram den bästa och mest näringsrika maten för patienter. Vi ser ingen motsättning mellan hållbara och hälsosamma patientmåltider som en del av vården och tillfrisknandet. Tvärtom behövs båda dessa aspekter för ökad kvalitet.

Livsmedelsförsörjningen i regionen måste bli mer robust. Utveckla landsbygden med odling för ökad nära försörjning av storstaden. Stadsodling och kolonilotter kan vara viktiga komplement som både bidrar till närproducerad mat och höjer livskvaliteten hos odlare och förbättrar stadsmiljön.

Regionen upphandlar varor för miljardbelopp varje år och är därmed en mycket stor aktör som kan göra skillnad och påverka leverantörer för ökad hållbarhet. Vi vill skärpa hållbarhetskriterier och sätta mål för större andel återbrukade material och inventarier i regionens verksamhet.

Uppdrag

- ✔ Ta fram ett program för ökad måltidskvalitet och låg klimatpåverkan i regionens mathållning. *(RS, KRN)*
- ✔ Hälften av all mat som serveras i Regions Stockholms verksamheter ska vara växtbaserad år 2025. *(RS, KRN)*
- ✔ Skärp riktlinjer för upphandling för ökad hållbarhet. Sätt mål för andel återbrukat material och inventarier. *(RS)*
- ✔ Utveckla regionens livsmedelsstrategi för ekologisk hållbarhet och ökad självförsörjningsgrad i regionen. *(KRN)*

4.5 Energi

Produktionen av förnybar energi behöver öka. Målet är att länets egen fossilfria och förnybara energiproduktion ska täcka hälften av energibehovet 2030. Region Stockholm ska snarast bygga solceller på egna tak i sjukvård och kollektivtrafik och aktivt bidra till att producera förnybar energi både på land och i vatten. RUFS ska stödja och underlätta för storskalig förnybar energiproduktion, exempelvis genom havsbaserade vindkraftsparker.

Den bästa klimatåtgärden inom energiområdet är minskad användning och ökad effektivitet. Vi vill att länets energianvändning minskar med 30 procent till 2030 och i princip ska den halveras till 2040 jämfört med i dag, trots förväntad folkökning. Regionen är en stor fastighetsförvaltare där mycket kan göras för att spara energi. Många åtgärder är redan vidtagna i befintliga fastigheter. Vid nybyggen ska regionen ha högsta energisparambitioner. Livscykelanalyser ska ligga till grund vid val av material med mera vid nybyggen. Exempelvis vill vi se en större andel trähus även i större fastigheter. I regionplanearbetet ska regionen aktivt främja byggandet av klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror i regionens alla delar.

Uppdrag

- ✔ Möjliggör och stöd storskaliga havsbaserade vindkraftsparker i RUFS. *(TRN)*
- ✔ Ha högsta ambitioner vid nybyggen och renoveringar för energieffektivitet ur ett livscykelperspektiv. *(Locum, FSN*)
- ✔ Investera i solceller och andra förnybara energikällor. *(Locum, FSN)*
- ✔ Regionplanearbetet ska aktivt främja byggandet av klimatsmarta hyresrätter med rimliga hyror i regionens alla delar. *(RS, TRN)*

4.6 Vatten och biologisk mångfald

Havsnivån stiger på grund av klimatförändringen allt snabbare och kan i värsta fall redan till år 2050 påverka Mälaren och dess dricksvatten. Därför krävs att regionens arbete med att säkra en ny regional vattentäkt (ledtid runt 25 år) snarast påbörjas. En regional plan för att hantera anpassningen i övrigt till en möjlig havsnivåhöjning till år 2100 på 2,5 meter måste påbörjas. Skyfall och annat extremväder är också en följd av klimatförändringen som regionplaneringen måste väga in i högre grad.

Klimatarbetet går hand i hand med arbetet för att säkra robusta ekosystem och rädda den biologiska mångfalden. Skogar, våtmarker och hav är viktiga kolsänkor. Åkermark ska bevaras och odlas långsiktigt hållbart utan läckage av näringsämnen och miljögifter. Regionplanearbetet ska bidra till att värna och stärka livsviktiga ekosystemtjänster.

Regionen ska verka för att kommunalförbundens vattenrening ytterligare förbättras och utsläppen av läkemedelsrester, hormoner och andra skadliga ämnen minskar. Regionen bör påskynda det nationella arbetet med åtgärder för att rädda Östersjön genom syresättning av syrefria bottnar och för att motverka den pågående tiaminbristen.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag inom klimatområdet	**2023**	**2024**	**2025**
Förstärk klimatkansliet med ytterligare resurser (RS, KHN)	10		
Klimatfortbildning för personal	5		

5. Regional utveckling

Stockholmsregionen är Sveriges rikaste region. Här finns globala storföretag, innovativa kluster och ett rikt kulturliv. Men välståndet fördelas inte jämt och rättvist. Regionen kännetecknas av ökade klyftor mellan rika och fattiga och mellan välbeställda områden och eftersatta områden. Människor som bidrar med sitt arbete i omsorgen, den stora servicesektorn och otrygga jobb får det allt svårare att klara sin ekonomi. Trots att en fungerande vård, omsorg, trafik och service är minst lika viktigt för en blomstrande region som företag i global framkant.

De ökade klyftorna medför på ett individuellt plan ett sämre liv för många. Men det påverkar också hela samhället. Det är i eftersatta områden grogrunden till kriminalitet och gäng skapas, med ökad otrygghet för alla som följd. Det är i rika områden som den mest ohållbara livsstilen tilltar, vilket leder till ökad klimatpåverkan för alla.

De ökade klyftorna får tydliga rumsliga uttryck i en storstadsregion. Det är stora skillnader i levnadsförhållanden mellan kommuner i länet och mellan olika bostadsområden. Segregationen i sig blir ett problem som förstärker effekterna av socioekonomiska skillnader. När människor med olika bakgrund inte längre möts i vardagen i skolor, föreningar eller det offentliga rummet riskerar samhällsgemenskapen att krackelera. Fördomar och hat ”mot de andra” ökar. Med en aktiv regionplanering med ambitioner att utjämna kan klyftorna minska. Vi vill att regionplaneringen ska få ökad tyngd att styra och få mer resurser för att göra skillnad. Det räcker inte med fina planer, vi måste gå från ord till handling. Insatser inom två områden är särskilt viktiga för att minska klyftorna – bostäder och folkhälsa.

5.1 Bostäder

Ett av regionens allra största och mest växande problem är bristen på bostäder, i första hand hyresrätter. I regionens rapport ”Efterfrågan på nya bostäder i Stockholmsregionen” konstateras att en majoritet av regionens hushåll med dagens villkor inte har råd med en nyproducerad bostad. Mer än en fjärdedel av regionens befolkning i åldersgruppen 18–30 upplever sig trångbodda och allt fler saknar trygghet i boendet. Bostadsbyggandet i regionen sker långsiktigt inte i den takt som krävs för att möta bostadsbristen. Kostnadskrisen 2022 leder dessutom till ett tvärstopp i bostadsbyggandet. Många kommuner minskar byggandet av hyresrätter och en del kommuner har en medveten politik att inte bygga hyresrätter överhuvudtaget vilket förstärker segregationen. Detta tillsammans med att bostadsförsörjningen helt lämnats till marknadskrafterna att lösa gör att bostadssituationen för många av regionens invånare är förtvivlad.

Gentrifiering, att välbeställda tenderar att ta över stadskärnor och attraktiva bostadslägen, driver upp bostadspriser och spär på segregation. Det är också ett allvarligt hinder för kompetensförsörjning att även medelinkomsttagare inte har råd att bo där arbeten finns. Det tvingar många till långpendling eller att avstå från att ta arbeten i stockholmsregionen.

En fungerande bostadsplanering är samhällets ansvar. Kommunerna ansvarar för byggandet men regionen har ett lagstadgat ansvar för bostadsförsörjningen. Regionen har överlåtit ansvaret på marknaden men måste nu återta det politiska ansvaret. Vänsterpartiet vill ha en strategi för bostadsförsörjningen samt ett bostadsförsörjningskansli under klimat- och regionutvecklingsnämnden med uppdrag att i samverkan med kommunerna säkerställa att alla inkomstgruppers bostadsbehov kan tillgodoses.

En av orsakerna till de höga kostnaderna för bostäder är de höga byggkostnaderna. De allra flesta bostadsbolag, såväl allmännyttiga som privata, saknar egen byggkompetens och hänvisas till en handfull stora byggherrar som sätter priserna. Det har visat sig att priserna kan pressas genom produktion i stora volymer och genom ökad serieproduktion. Vi vill undersöka möjligheterna att starta ett regionalt byggbolag som kan anlitas av olika bostadsföretag som därmed inte behöva anlita vinstdrivande byggbolag. Vi vill också utreda förutsättningarna för ett regionalt allmännyttigt bostadsbolag och vilka för- och nackdelar dessa skulle ha för de offentliga aktörernas möjligheter att ta sitt ansvar i bostadsförsörjningen.

Vänsterpartiet vill sätta upp mål för andelen hyresrätter som byggs i regionen. De ska ha rimliga och kollektivt förhandlade hyror. Vi avvisar alla förslag om marknadshyror som enbart gynnar fastighetsägarna. Samhället har ett ansvar för regleringen av hyresnivåerna, bland annat genom statliga subventioner för nybyggen.

Alla kommuner i länet tar i dag inte ansvar för bostadsbyggandet och framför allt byggande av hyresrätter. Det förvärrar regionens bostadssituation och vältrar över ansvar på ett färre antal kommuner. Regionen ska ställa krav på kommunerna och i överenskommelser klargöra att de måste bygga bostäder som alla har råd med, samtidigt som påverkan på klimat och miljö minimeras. Bostäderna ska ha hög kvalitet och byggas enligt de normer som finns för tillgänglighet, ljudnivåer och övriga kvaliteter som skapar en god boendemiljö. Vi behöver också större variation i bostadsbeståndet med fler alternativa boendeformer som byggemenskaper och kollektivhus, ett viktigt sätt att också bryta den ökande ensamheten. I

skärgårdskommunerna ska kommunerna inte tillåtas exploatera mark utmed stränderna – skärgården ska vara tillgänglig för alla.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Inrätta ett regionalt bostadsförsörjningskansli	2		

Uppdrag

- ✔ Ta ansvar för den regionala bostadsförsörjningen, upprätta en strategi och inrätta ett kansli för att följa upp den. *(KRN)*
- ✔ Utreda möjligheten att skapa ett regionalt ägt byggföretag och ett regionalt allmännyttigt bostadsbolag som kan ta ansvar för försörjningen av klimatsmarta bostäder. *(KRN)*
- ✔ Ställ krav på minimerad klimat- och miljöpåverkan vid bostadsbyggande. *(KRN)*

5.2 Folkhälsa, utbildning och arbete

Trångboddhet, utbildningsnivå och låg inkomst är faktorer som ökar risken att bli allvarligt sjuk. Regionens folkhälsorapport 2019 visar att den relativa risken att dö i förtid har ökat för personer med låg inkomst. Det skiljer många år i medellivslängd mellan en kortutbildad person i Vårby i Huddinge och en högutbildad i Danderyd, enligt Karolinska institutets folkhälsoakademi. Utbildning och inkomst har betydelse för vår hälsa och hur länge vi lever. Pandemin visade detta tydligt. Områden med stor arbetarklass inom service och omsorg drabbades hårdare och förstärktes av faktorer som trångboddhet och trängsel i kollektivtrafiken.

Folkhälsa främjas framför allt med breda och uthålliga insatser på samhällsnivå för att minska klasskillnader. Tillfälliga generella projekt, inriktad på individens beteende och livsstil, kan vara ett komplement, men ger i allmänhet liten effekt. Insatserna för folkhälsa behöver bli skarpare och riktade till grupper och områden som behöver insatserna mest.

Människors hälsa påverkas i hög grad av miljön och i vår region utsätts många för buller, luftföroreningar och ohälsosamma miljöer. Viktigt för folkhälsan är också att skapa möjligheter till friluftsliv och naturupplevelser som främjar både fysisk och psykisk hälsa. Vårt ideal är ”15-minuters staden ” där man sätter människor i centrum framför bilen. Alla som bor i en stad ska ha tillgång till grundläggande service, kultur och ha nära naturområden på cykel- eller gångavstånd. Storstadens specialiserade utbud utgör ett komplement.

Andelen som saknar examen från gymnasieskolan har ökat. Regionen måste ansvara för att skapa möjligheter till nya utbildningsvägar. Det är viktigt att kunna vidareutbilda sig och utveckla sin kompetens under hela livet. Folkhögskolorna, till vilka regionen ger anslag, är viktiga aktörer för unga som inte fullföljt gymnasiet och för nyanlända.

En betydande del av kompetensutvecklingen kan ske på arbetsplatsen. Region Stockholm måste ta ansvar för att skapa möjligheter för fortbildning. Detta som en investering för att säkra regionens framtida personalbehov.

Vänsterpartiet vill ge regionen ökade resurser som reserveras för utbildning och kompetensförsörjning. Regionen behöver ta politiskt ansvar för möjligheten att yrkesväxla. Vi vill att regionen tar fram en plan för tillgång till yrkesutbildningar och kompetensutveckling i alla delar av regionen. En stor satsning på utbildning för grön omställning kan bli drivkraften för omställningen samtidigt som det kan ge många nya arbetstillfällen. Det behövs såväl spetskompetens som bredare utbildning för reparationer, underhåll och hållbara tjänster.

Ett tryggt arbete med en lön som går att leva på är en förutsättning för en god hälsa. För att få ett jämlikt och hållbart samhälle måste regionen agera för trygga anställningar med kollektivavtal och bra arbetsmiljö. Den omfattande gröna omställningen vi står inför är en möjlighet att skapa fler jobb. Omfattande gröna investeringar i energismarta bostäder, kollektivtrafikens infrastruktur och förnybar energiförsörjning skapar jobb. När vi går från konsumtion av prylar och slit och släng till konsumtion av tjänster och återbruk så blir det fler jobb. Den gröna omställningen bör kombineras med socialt ansvar. Exempelvis med satsningar för omställning och hållbarhet i förorter där långtidsarbetslösheten är hög.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	2023	2024	2025
Satsning på arbetsmarknad, utbildning och kompetensutveckling. *(KRN)*	10		
Utvecklingsinsatser för Gröna jobb	2		

Uppdrag

- ✔ Öka anslag till de utbildningsanordnare som i dag får stöd av regionen, samt ökat stöd i form av att regionen erbjuder praktikplatser med mera. *(KRN)*
- ✔ Agera för trygga anställningar och kollektivavtal i avtal med entreprenörer och kontakter med arbetsgivare i övrigt. *(RS, HSN, TN, KRN, Locum)*
- ✔ Satsa på förebyggande folkhälsoarbete i eftersatta områden för att minska de ojämlika levnadsförhållandena. *(HSN, KHN)*
- ✔ Stöd omställningen till gröna jobb genom en stor utbildningssatsning. *(KRN)*
- ✔ Utveckla arbetet för att ta ett helhetsgrepp över kompetensförsörjningen i regionen. Kartlägg behov, matchningsproblem. Samordna de olika aktörerna bättre. *(KRN)*
- ✔ Verka för att kompetensarenor som Bazar startas på fler platser. *(KRN)*

6. Levande landsbygd och skärgård

160 000 personer i Stockholms län lever på landsbygden. Landsbygden har ett egenvärde för de som bor och verkar där. Vänsterpartiet vill att landsbygden ska leva och att all samhällsservice är rättvist fördelad. Landsbygden och skärgården har stor betydelse för en hållbar region med ökad självförsörjning av livsmedel samt för storstadens friluftsliv.

Regionens centralorter ska ha snabbförbindelse till omgivande centralorter och goda förbindelser till omgivande landsbygd, vilka tillgodoser invånarnas behov också kvällstid. Där buss saknas ska tillräcklig beställningstrafik finnas. Regionen ska verka för att statlig, regional och kommunal service samordnas. Dricksvattenförsörjning ska garanteras genom samordning av olika vattenbolag i regionens kommuner, som också ska ansvara för lokala vattentäkter och eventuella avsaltningsanläggningar. Enskilda fastigheter ska anslutas till gemensamma avloppsanläggningar och undantagsvis ha god, enskild rening. Regionen ska verka för nödvändig utbyggnad av elnät och IT-nät så att alla fastboende, inklusive företag och distansarbetare, har en säker uppkoppling. Regionen ska verka för att jordbruk bedrivs med minsta möjliga klimatpåverkan och att skogsbruk bedrivs så att lagring av kol maximeras och miljöpåverkan minimeras.

Skärgårdens utveckling ska så långt möjligt koncentreras till de så kallade kärnöarna genom detaljplaneläggning inriktad på dagens hamnar och bebyggelsecentra och förses med fullvärdiga VA-system. Strandskyddet ska värnas och respekteras. Tillräcklig reseservice ska finnas vid alla bryggor med passagerartrafik och bussturerna ska anpassas till de fastboendes behov. Passagerartrafiken med båt ska uppfylla samma krav på tillgänglighet som busstrafiken. Verksamheter som jordbruk och fiske liksom besöksnäring ska om så krävs kunna utvecklas på andra platser.

Skogsbruk i skärgården ska ske utan kalhuggning. Den planerade nationalparken i den obebodda ytterskärgården bör utökas och få bestämmelser som tillgodoser rimliga behov hos skärgårdens befolkning. Regionen ska i samarbete med Skärgårdsstiftelsen, stat och kommun verka för inrättande av nya naturreservat där så behövs. Skärgårdens natur ska värnas samtidigt som den ska vara tillgänglig för alla invånare i regionen. Därför regionen stärka Skärgårdsstiftelsen arbete med en satsning på att ge invånare som har begränsade ekonomiska resurser tillgång till skärgården.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Stärkskärgårdsstiftelsens arbete	3		

Uppdrag

- ✔ Regionens centralorter ska ha bra kollektivtrafik till omgivande centralorter och goda kollektiva förbindelser till omgivande landsbygd. *(TN)*
- ✔ Verka för att statlig, regional och kommunal service samordnas i regionens centralorter. *(KRN)*
- ✔ Dricksvattenförsörjningen i regionen ska garanteras. *(KRN)*
- ✔ Verka för att nödvändig utbyggnad av elnät och IT-nät. *(KRN)*
- ✔ Passagerartrafiken med båt ska uppfylla samma krav på tillgänglighet som busstrafiken. *(TN)*
- ✔ Regionen ska i samarbete med skärgårdsstiftelsen, stat och kommun verka för inrättande av nya naturreservat. *(KRN)*
- ✔ Skärgårdsstiftelsens arbete med att ge alla invånare tillgång till skärgården ska stärkas. *(KRN)*
- ✔ Omställning av skogsbruk till hyggesfritt ska påbörjas. *(KRN)*

7. Kultur

Alltför många i vår region är utestängda från ett aktivt kulturliv samtidigt som kulturutövarna har mycket svåra villkor. Kultur är en självklar del av välfärden och en viktig del av ett demokratiskt samhälle. Människors föreställningar präglas av den världsbild som förmedlas via kultur och media, men också av förmågan att själva uttrycka sig och berätta sina historier. Låt oss skapa möjligheter för alla människor att både ta del av och skapa kultur och ge de ekonomiska förutsättningarna för detta. Vi måste på alla sätt försvara yttrandefriheten och den konstnärliga friheten som i dag hotas att beskäras från olika håll.

7.1 Kultur för alla

Tillgången till och möjligheten att utöva kultur är ojämnt fördelad i regionen, både geografiskt och socioekonomiskt. Region Stockholm är en stor region med skilda geografiska förutsättningar, olika verksamheter och kommunikationer. För att vara en relevant och drivande kulturaktör i regionen i dag och på lång sikt krävs en övergripande, överordnad och sammanhållen kulturstrategi. Fullmäktige antog 2018 en strategi men den har inte kunnat realiseras med den tidigare borgerliga majoritetens budget. Vi bör ta fram en ny, uppdaterad kulturstrategi med tydliga mål vars förverkligande finansieras i budgeten. Vår region satsar minst i landet på kultur per invånare i landet och har långt kvar till att ens använda en procent av budgeten till kultur.

Vänsterpartiet verkar för en kulturell infrastruktur som innefattar landsort och tätort, olika socioekonomiska grupper, personer oavsett funktionsvariationer, män och kvinnor, barn och vuxna. Alla kulturyttringar ska få utrymme och resurser, inte minst de nationella minoriteternas kultur och kulturarv. Ett viktigt perspektiv är också kulturen som en del av stadsbilden och stadsmiljön.

Trots goda kulturpolitiska mål är det fortfarande många som inte kommer i kontakt med kultur och konstnärlig verksamhet. Tydliga påverkande faktorer är utbildning, klass och bostadsort. I vår region är kultursatsningarna mycket ojämnt fördelade och en stor del av kulturutbudet är centrerat till Stockholms innerstad.

Ett viktigt verktyg för att nå ut till alla invånare är kollektivtrafiken. Konsten i tunnelbanan är en världskänd satsning som dagligen uppskattas av resenärerna. Vi vill även införa konstnärlig gestaltning på pendeltåg, bussar och vid busshållplatser samt ge utrymme för kulturinformation inom hela kollektivtrafiken samtidigt som den kommersiella reklamen minskas.

Att ha möjligheten att transportera sig till olika kulturscener är en förutsättning för att kunna ta del av utbudet. Vi vill att förskolor och skolor i regionens ytterområden ska få möjlighet att beställa ”kulturbussar” till skolan som tar elever och pedagoger direkt till kulturaktiviteten. I dag är det i många fall alltför krångligt och tidsödande med transport till teatrar eller konsertlokaler för att rymmas inom skolverksamheten.

Andra sätt att tillgängliggöra kultur för alla i samband med resor kan vara att erbjuda någon form av ”kulturpaket” där man kan betala sin resa med kollektivtrafiken i samband med att man bokar vissa kulturevenemang eller att

trogna kollektivtrafikresenärer kan få erbjudanden om rabatter till ett antal kulturupplevelser i regionen.

Att göra kultur tillgänglig handlar självklart om att underlätta för människor med normbrytande funktionsvariationer att kunna tillgodogöra sig kulturupplevelser på lika villkor. Vänsterpartiet vill därför att fler föreställningar och kulturupplevelser språk-, syn- och hörseltolkas.

Kultur och konst berikar människors liv och kan bidra till förbättrad hälsa. Det är vetenskapligt belagt att kulturen har en viktig hälsofrämjande roll. Kultur som en del av behandling och rehabilitering har nått framgångsrika resultat men är i dag alltför ofta tidsbegränsade projekt. Arbetet med detta kräver långsiktighet, att viktiga erfarenheter tas till vara och att verksamheten är kontinuerlig. Glädjeverkstan och dess clowner har funnits sedan 1998 och träffar cirka 25 000 barn och föräldrar per år men får endast projektstöd från år till år. Patientgrupper inom psykiatrin ska också ges bättre möjligheter att ta del av kultur. Den nya inriktning av stödet som infördes 2021 ska inte innebära att dagens möjligheter att boka kulturprogram till olika verksamhets försvinner. Det finns behov av båda modellerna.

Vid byggnationen av nya vårdmiljöer avsätts oftast ca 1–2 procent för att gå till kultur och konstnärlig gestaltning som har visat sig ha mycket stor betydelse för patienter och personal. Det bör också vara möjligt att avsätta resurser för detta vid upprustning av befintliga vårdmiljöer.

7.2 Folkbildning

Inom bildningsförbunden och på folkhögskolorna träffas olika människor med olika kulturer, livsvillkor och intressen. Folkbildning betyder att människor möts, lär sig nya saker, upplever kultur och växer tillsammans. Genom folkhögskolekurser, studiecirklar och kulturarrangemang växer både demokratin och enskilda människors möjligheter att påverka sin egen vardag. Folkhögskolorna vänder sig särskilt till människor som saknar komplett grund- eller gymnasieutbildning, nyanlända och människor med normbrytande funktionsvariationer som här får möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.

Region Stockholms stöd till bildningsförbund och länets 29 folkhögskolor är mycket viktigt. Under rådande omständigheter med en nytillträdd regering som inte prioriterar folkbildning, höga el- och energipriser och allmän inflation, samt en nyligen genomliden pandemi innebär för många stora ekonomiska problem samtidigt som de kan få en ännu viktigare roll i bildnings- och utbildningsarbetet för de stora grupper som kommer att behöva nya kunskaper och färdigheter.

Folkhögskolorna delfinansieras av staten som kräver samfinansiering av regionerna. Statens andel har under de senaste åren ökat medan Region Stockholm inte svarat upp med ökade resurser. Bidragen fördelas av Folkbildningsrådet och då det har tillkommit flera folkhögskolor utan att bidraget ökat har en bristsituation skapats. När det gäller stödet till studieförbunden ligger Region Stockholm lägst i landet när det gäller stöd per invånare. 12 av regionens 26 kommuner ger inte längre något generellt stöd alls till studieförbunden. Det är viktigt att slå vakt om studieförbunden samtidigt som verksamheten måste kvalitetssäkras och följas upp på olika sätt så att det inte kan förekomma missbruk. Det är mycket positivt att det kommer att finnas en bra strategi för folkbildningen i regionen men att den förutsätter väsentligt ökade resurser. Därför föreslår vi ett utökat stöd till folkhögskolor och studieförbund med 27 miljoner kronor.

7.3 Kulturutövare

Mer än hälften av landets kulturutövare är bosatta i Stockholmsregionen. Flertalet är frilansare med osäkra inkomster och villkoren för de flesta av dem var svåra redan före pandemin.

Inom det fria kulturlivet är ett överhängande problem brist på produktionslokaler, konstnärsateljéer och skenande hyreskostnader för scener. Region Stockholm äger ett stort antal fastigheter som i vissa lägen kan stå outnyttjade under kortare eller längre perioder i samband med ombyggnad. Vi vill att Region Stockholm ser över möjligheten att dessa lokaler kan erbjudas kulturlivet.

Offentlig konst är en viktig del av den gemensamma stadsmiljön och väcker ofta diskussion. Det är av största betydelse att denna diskussion inte drivs med dagspolitiska ideologiska utgångspunkter utan handhas med professionalism och respekt för den konstnärliga friheten. Därför föreslår vi en ökning av kulturstödet och scenkonststödet med 15 miljoner kronor för att möjliggöra att den fria kulturverksamheten kan växa och utvecklas.

För regionens kulturliv innebär det kommande året stora utmaningar. Under det gångna året har el- och energipriserna skenat och prisutveckling spås bli ännu värre under kommande vinter. Inflationen skenar och lokalhyror har skjutit i höjden. Detta drabbar kulturlivet hårt precis i efterdyningarna av pandemin, som tvingade många människor till långa perioder av sjukdom, isolering och avsaknad av socialt umgänge och för dem betydde kulturen oerhört mycket. Stora delar av det publikberoende kulturlivet ställde därför tillfälligt om till ett digitalt utbud. Samtidigt ställdes hela branschen inför enorma ekonomiska problem. Inom en redan hårt pressad näring förlorade många tusen artister, företagare och frilansare i nöjes- och kulturbranschen i ett slag hela sin försörjning. Efter pandemirestriktionernas upphörande har de ekonomiska effekterna hållit i sig eftersom planeringstiderna är långa och de tagit tid för människorna att hitta tillbaka till kulturen. De höga el-, energi- och lokalpriserna spär nu på svårigheterna med att få ekonomin att gå ihop. Regionen måste anpassa sin kulturbudget efter denna verklighet. Regionen har ett ansvar för att dess invånare ska kunna möta ett levande kulturliv även i framtiden.

Belopp i miljoner kronor

Nya och utökade anslag	**2023**	**2024**	**2025**
Satsning på kultur inom vården	5		
Satsning på folkbildning	27		
Ökat kultur- och föreningsstöd	30		
Samarbete mellan kultur och kollektivtrafiken	2		

Uppdrag

- ✔ Slå vakt om yttrandefriheten och den konstnärliga friheten. *(KN*)
- ✔ Arbeta fram en ny regional kulturstrategi. *(KN)*
- ✔ Minska de geografiska och sociala ojämlikheterna i tillgången till kultur i regionen. *(KN)*
- ✔ Genomföra kultursatsningar riktade till patientgrupper inom psykiatrin. *(KN)*
- ✔ Återinför möjligheten att boka enskilda kulturprogram till vårdmiljöer. *(KN)*
- ✔ Initiera projekt med konstnärlig gestaltning och kulturinformation på pendeltåg, bussar och busshållplatser. *(KN, TN)*
- ✔ Ge förskolor och skolor möjlighet att beställa kulturbussar. *(KN, TN)*
- ✔ Utöka möjligheterna till språk-, syn- och hörseltolkning på kulturevenemang. *(KN)*
- ✔ Underlätta för konstnärer att få tillgång till lokaler och spelplatser. *(KN)*

8. Styrning

Den demokratiska styrningen av regionen ska fördjupas på alla nivåer. Medborgarna och politiken ska ha insyn och det ska vara tydligt var och av vem viktiga beslut fattas. Där beslutsmakt lagts ut på privata aktörer eller styrelser med begränsad möjlighet till insyn är vår inriktning att makten ska återföras till de demokratiskt valda organen.

Den beställar-utförarmodell som tillämpas i regionen leder till ökad byråkrati och administrativa kostnader. Vänsterpartiet vill därför införa en modell som bygger mer på samarbete och utveckling. Vänsterpartiet ser fördelar med att regionen bedriver servicearbete i egen regi, då förutsättningarna för samarbete och utveckling blir bättre. Det finns också en risk att den vinstdrivande aktören måste kompromissa med kvalitet och/eller arbetsvillkor för att kunna hålla konkurrensmässiga priser. Rengöring och underhåll är områden som regleras av hälso- och sjukvårdslagen. Så kallade Facility Management (FM) som är hanteringen av allt som rör skötseln av fastigheter, som fastighetsservice, lokalvård, kontorsservice, konferensservice, telefoni och kundtjänst, säkerhet och produktionsservice är exempel på vad som bör bedrivas i egen regi.

På verksamhetsnivå ska regionen tillämpa tillitsbaserad styrning och lämna detaljstyrning med NPM som grund. Personalens kompetens, arbetsglädje och inflytande är kärnan för att styra effektivt mot god kvalitet.

Personalens arbetsvillkor

För att kunna rekrytera, behålla och utveckla personal måste regionen bli en bra arbetsgivare. Vänsterpartiet vill satsa på en offensiv personalpolitik, där vi förbättrar arbetsmiljön, lönerna och inflytandet för vår egen personal. På så sätt kan regionen lättare rekrytera och behålla medarbetare. Med en delaktig och medskapande personal kan regionen utveckla kvalitet och hitta verkliga effektiviseringar.

Hög personalomsättning medför stora kostnader. Många som byter jobb är missnöjda med pressade arbetsvillkor, dåliga arbetstider och låga löner. Rekrytering och introduktion kostar pengar. Fackförbundet Vision har visat att varje nyrekrytering kostar i snitt en halv miljon kronor i rekryterings- och introduktionskostnader. Vakanser leder till stora kostnader för inhyrd personal.

Löner och anställningsvillkor ska förbättras. Fast anställning och heltid ska fortsatt vara normen i regionens verksamheter. Lönepolitiken ska förbättras, så att det faktiskt lönar sig att stanna länge.

Om specialiserad vårdpersonal går över till privatägd primärvård, innebär det också att specialistkompetens inte kommer till användning. Särskilt vårdpersonal med specialistkompetens måste få högre lön. På så sätt minskar vi också behovet av inhyrd personal och säkerställer att handledare finns för utbildning och introduktion av nya medarbetare. Dagens stängda vårdplatser leder till överbeläggning, minskad patientsäkerhet och stress. Likaså vill Vänsterpartiet återta viktiga vårdstrukturer i offentlig regi, så vi kan säkra kompetensförsörjningen för framtiden.

Uppdrag

- ✔ Tillsätt en utredning om hur den politiska styrningen av sjukvården ska bli starkare. *(RS)*
- ✔ Utarbeta en strategi och handlingsplan för att lämna beställar-utförarmodellen. *(RS)*
- ✔ Ta över servicefunktioner som bäst utförs i egen regi, men i dag är upphandlade, när avtalstiden går ut. *(FSN)*
- ✔ Utred om färre konsulttjänster kan upphandlas, genom att stärka den egna kompetensen i den egna organisationen. *(RS)*
- ✔ Tillse att tillitsbaserad styrning och arbetssätt slår igenom på alla nivåer i regionens verksamhet. *(RS)*
- ✔ Tillsätt en regional kommission som belyser arbetsmiljön i sjukvården. Detta görs tillsammans med vårdfackliga organisationer. *(RS)*
- ✔ Utveckla en personalstrategi för långsiktig personalförsörjning och kvalitetsutveckling. Regionen ska ligga i framkant som arbetsgivare för goda arbetsvillkor och personalinflytande. *(RS)*
- ✔ Förverkliga att fast anställning och heltid ska vara normen i regionens verksamheter. *(RS)*
- ✔ Säkra att vårdpersonal med specialistkompetens får högre lön och bättre arbetsvillkor. Påbörja ett arbete med tydlig löneutveckling för sjuksköterskor och undersköterskor inom dygnet-runt-verksamheterna som ger permanenta lönehöjningar när medarbetarna stannar. *(RS, HSN)*

8.1 Lokaler och fastigheter

För att kunna erbjuda den bästa vården och kollektivtrafiken krävs att regionen har tillgång till ändamålsenliga lokaler och fastigheter. Vi menar att de lokaler som används i regionens verksamhet också ska ägas av regionen. Detta handlar dels om att spara pengar, dels för att snabbt kunna garantera tillgången till lokaler, möjlighet att snabbt anpassa lokalerna och för att säkerställa långsiktigt underhåll. Det blir billigast och bäst för invånarna. De blågröna har under 16 år ägnat sig åt marknadsexperiment. Exempelvis att regionen tvingas hyra de lokaler man tidigare ägt. OPS-lösningen (Offentlig-Privat Samverkan) vid Nya Karolinska är ett annat exempel på ett misslyckat och väldigt dyrt marknadsexperiment.

Fördelen med att själv äga sina lokaler är också att miljöanpassningen kan ske mer effektivt, när frågan inte behöver lösas i förhandlingar med privata värdar. Genom eget ägande får vi de bästa verktygen för att främja miljön och minska energiförbrukningen i den egna verksamheten. Vänsterpartiet vill certifiera regionens byggnader enligt LEED och/eller Miljöbyggnad. Genom certifiering får regionen ett systematiskt arbetssätt för att förbättra byggnaders miljöprestanda och en extern granskning av det egna arbetet.

Vänsterpartiet vill endast undantagsvis att regionens fastigheter, byggnader och lokaler säljs. Det finns tydliga ekonomiska fördelar med att själv äga, i stället för att hyra från en privat aktör. Det gäller särskilt egna fastigheter där regionen själv bedriver verksamhet. Vänsterpartiet menar också att äga de egna verksamhetslokalerna också har andra fördelar för påverkansmöjligheter och flexibilitet. Dessutom säkerställs att regionen har tillgång till lokalerna långsiktigt.

Bygg och fastighetssektorn står för en betydande del av Sveriges totala energianvändning. År 2018; cirka 105 TWh eller cirka 33 procent av Sveriges totala energianvändning. Regionens byggnader och anläggningar behöver också energieffektiviseras på olika sätt, för att gynna regionekonomin och miljön. Genom i huvudsak eget ägande kan vi satsa långsiktigt och ta hänsyn till den långsiktiga miljöpåverkan från början till slut i alla nya investeringsprojekt. På så sätt kan insatser för miljön lättare riktas till rätt område. Om det är lämpligt utifrån miljömässiga och ekonomiska parametrar bör regionens byggnader förses med solceller på tak eller andra lämpliga utrymmen. På så vis skulle ren solenergi kunna användas i våra verksamheter, vilket skulle minska behovet av att köpa el.

Uppdrag

- ✔ Utarbeta en strategi för ökad andel av regionens lokaler i eget ägande. *(RS, Locum, FSN).*
- ✔ Byggnader ska certifieras enligt LEED och/eller Miljöbyggnad. *(Locum, FSN)*
- ✔ Inför livscykelanalyser i alla investeringsprojekt. *(Locum, FSN)*
- ✔ Energieffektivisera befintliga byggnader och anläggningar. *(Locum, FSN)*
- ✔ Installera solceller på Region Stockholms byggnader. *(Locum, FSN)*
- ✔ Genomför energieffektiviserande åtgärder och satsningar på solenergi och vindkraft. *(Locum, FSN)*
- ✔ Utred om lokaler och fastigheter, som står outnyttjade under kortare eller längre perioder, tillfälligt kan erbjudas kulturlivet för nyttjande. *(Locum, FSN)*

8.2 Ägardirektiv till bolagen

Insyn och transparens ska prägla regionens bolag. Styrelserna för akutsjukhusen och andra betydelsefulla bolag ska bestå av politiskt förtroendevalda. På så sätt ger vi invånarna större möjlighet till insyn och att utkräva ansvar.

Då Region Stockholms organisation inom hälso- och sjukvården och trafiknämnden har en tydlig beställarfunktion, bör redovisningen av verksamheterna upprättas så att det är möjligt att bedöma huruvida verksamheten är effektiv ur beställarens synpunkt. Det är också grundläggande att revisionen synliggör hur regionen arbetar för att uppnå Parisavtalets åtagande.

Mål och ekonomiska krav för verksamheten fastställs årligen av regionfullmäktige. Styrelsen och ledningen ansvarar för att de fastställda målen uppnås inom ramen för de ekonomiska kraven. Ägardirektiven bör beslutas i särskild ordning av regionfullmäktige inför varje år. Innehållet i nuvarande ägardirektiv bör revideras med flera styrningskrav.

Följande generella direktiv ska gälla för samtliga bolag:

- ✔ Tillse att verksamheten bedrivs på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt.
- ✔ Arbeta aktivt för att minska sina nettoutsläpp av koldioxid i sin verksamhet. Beräknade kostnader ska inarbetas i bolagets investeringsbudget och resultaten av åtgärderna ska redovisas årligen.
- ✔ Arbeta för en fossilbränslefri organisation 2030 genom att fasa ut användningen av fossil energi i egen och upphandlad verksamhet.
- ✔ Minska regionkoncernens klimatpåverkan genom ökad andel ekologiska och klimatsmarta livsmedel i verksamheterna, minskat matsvinn, ökad insamling av matavfall.
- ✔ Inför successiva krav på fossilfria fordon i upphandlingar, med sikte på en fossilfri fordonsflotta 2030
- ✔ Uppföljning av bolagen ska ske i regionstyrelsen och i regionfullmäktige.
- ✔ Integrera ett jämställdhetsperspektiv i alla led av beslutsfattande, planering och utförande av verksamheten. Redovisa hur jämställdheten ser ut samt hur den utvecklas.
- ✔ Arbeta aktivt mot diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier eller repressalier.
- ✔ Integrera tillgänglighetsperspektivet i verksamheten.
- ✔ Lev upp till barnkonventionen genom att bedriva ett aktivt barnrättsarbete.

- ✔ Säkerställ rimliga förutsättningar för chefer att utöva ett närvarande ledarskap med fokus på kvinnodominerade yrken.
- ✔ Att utifrån personalpolicy samt andra riktlinjer och program säkerställa att bolaget är en attraktiv arbetsgivare.
- ✔ Prioritera stöd till chefer i det systematiska arbetsmiljöarbetet, liksom kompetensutveckling för både medarbetare och chefer, för att öka kunskapen om organisatorisk och social arbetsmiljö.
- ✔ Bolagen ska ha kollektivavtal för sina anställda. Bolagen ska vid upphandlingar kräva att de upphandlade företagen bedriver en miljömässigt hållbar verksamhet samt tillämpar kollektivavtal för sina anställda.

9. Finansiering och ekonomi

Politik är inte bara att vilja, det är också att välja. Vi måste säkerställa en jämlik och jämställd sjukvård där resurserna kan styras till behoven. Vi måste säkerställa att vi får en kollektivtrafik för alla.

I Vänsterpartiets budget ökar vi utrymmet för förstärkt primärvård, fler vårdplatser och billigare kollektivtrafik, med 2,6 miljarder kronor för 2023, genom omfördelning från nätläkare och dyra vårdval, personalsatsningar som sparar pengar samt en skattehöjning. Regionskatten justeras till 12,38 kronor vilket tillför regionens verksamheter cirka 2,3 miljarder kronor mer än mittenkoalitionens budget gör.

> **Politik är inte bara att vilja, det är också att välja.**

Vänsterpartiet vet att en skattehöjning är betungande för dem med låga inkomster. Vi skulle aldrig bagatellisera effekterna för den enskilda individen genom att jämföra med si eller så många chipspåsar. För även om höginkomsttagare får bidra med mer i kronor räknat så är effekten på ekonomin större för den med låg inkomst.

Men ibland är alternativet ännu sämre. Förslag om höjda patientavgifter och biljettpriser är ett exempel. En utarmad sjukvård med ständiga överbeläggningar slår dubbelt mot dem som har störst behov av dessa tjänster och som kanske själva arbetar inom vården.

Höga taxor belastar människor med låga inkomster mer än om man skattefinansierar. Låt oss ta ett exempel. En familj med två vuxna och två barn under 18 år där alla fyra i dag köper 30-dagarskort varje månad. Med Vänsterpartiets politik skulle den familjen spara 1500 kr i månaden jämfört med föreslagna biljettpriser.

9.1 Vänsterpartiets budget i sammandrag

Miljoner kronor

FINANSIERING	**2023**	**2024**	**2025**
Skattehöjning med 30 öre	2 282		
Besparingar			
Minskad personalomsättning som effekt av personalsatsningar	50	100	200
Minskade sjuktal som effekt av personalsatsningar	50	150	150
Avveckla 6 närakuter som inte är knutna till sjukhusen		100	200
Minskad konsultanvändning	50	250	200
Påbörjad avveckling av vårdval		250	100
Tillitsbaserad styrning	50	50	100
Ersättningsystemet för nätläkare	50	50	50
Stärkt arbete mot fusk med tandvårdsbidrag och e-fakturor	30		
Återtagande i egen regi inom kollektivtrafiken		25	25
SUMMA	2 562	975	1 025
REFORMER UTÖVER MITTENKOALITIONENS FÖRSLAG	2 562	975	174
	2023	2024	2025
FÖRÄNDRINGAR PER NÄMND			
REGIONSTYRELSEN			
Ökade anslag – utöver mittenkoalitionens förslag	-37		
Omfördelningar & besparingar			
HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSNÄMNDEN			
Ökade anslag – utöver mittenkoalitionens förslag	-881	-200	-20
Omfördelningar & besparingar	150	750	750
PRIMÄRVÅRDNÄMNEN			
Ökade anslag – utöver mittenkoalitionens förslag	-340	-239	-154
Omfördelningar & besparingar	80	50	50
TRAFIKNÄMNDEN			
Ökade anslag - utöver mittenkoalitionens förslag	-1213	-541	

Se läsanvisning i inledningen.

Omfördelningar & besparingar	50	175	225
KLIMAT OCH REGIONPLANENÄMNDEN			
Ökade anslag – utöver mittenkoalitionens förslag	-27		
Omfördelningar & besparingar			
KULTURNÄMNDEN			
Ökade anslag – utöver mittenkoalitionens förslag	-64		
Omfördelningar & besparingar			
ÖVRIGA NÄMNDER	0		

9.2 Taxor och avgifter

Vänsterpartiet anser generellt att avgifter i offentlig verksamhet är det fördelningspolitiskt sämsta sättet att finansiera. Skattefinansiering via statsbidrag är det bästa, där skatten är progressiv. Skattefinansiering via regionskatten är det näst bästa, då det har en omfördelande effekt även om skatten inte är progressiv. Avgifter bör användas först i tredje hand eftersom de i praktiken belastar dem med små inkomster proportionellt hårdare än dem med höga inkomster. Taxor och avgifter kan användas för att styra konsumtionsmönster i önskvärd riktning.

I vårt budgetförslag vill vi ändra eller ta bort följande taxor och avgifter:

- ✔ Avstå från den föreslagna uteblivandeavgiften för barn.
- ✔ Höj inte tandvårdstaxan med 8 procent.
- ✔ Avskaffa avgiften för akutsjukhusbesök för barn.
- ✔ Avskaffa SL-taxorna för barn- och unga under 20 år.
- ✔ Sänk taxan för SL-kortet med 11% i två steg 2023 och 2024.
- ✔ Inför SL-taxa i skärgårdstrafiken hela året.
- ✔ Avskaffa SL-taxan för pensionärer i lågtrafik från 2024.

9.3 Investeringsbudget

Vänsterpartiet ansluter sig till mittenkoalitionens förslag till investeringsbudget för 2023. Inför kommande år ser vi behov av att bygga ett psykiatrins hus och allmänt rusta upp psykiatrins lokaler. Inom kollektivtrafiken vill vi undersöka möjligheterna att omprioritera Roslagsbanans förlängning till Centralen. Vi anser att Roslagsbanans förlängning till T-centralen inte är en kostnadseffektiv investering. Det finns åtskilliga andra investeringar i spårutbyggnad som är mer prioriterade och ger större fördelar för resenärerna.

Tabellverk Vänsterpartiets budget 2023 samt plan för 2024-2025

Skatteintäkter

Region Stockholms skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	Utfall	Budget	Budget	Ändring	Plan	Plan
Mkr	**2021**	**2022**	**2023**	**B23/22**	**2024**	**2025**
Skatteintäkter	81 930	84 881	93 952	10,7%	98 222	102 351
Generella statsbidrag	7 109	7 379	7 573	2,6%	7 785	8 003
- varav läkemedelsförmånen	7 109	7 379	7 573	2,6%	7 785	8 003
- varav övriga generella statsbidrag	0	0	0		0	0
Kommunalekonomisk utjämning	-2 010	-2 572	-5 041	96,0%	-5 614	-6 241
- varav inkomstutjämning	-1 952	-2 317	-2 897	25,1%	-3 036	-3 158
- varav kostnadsutjämning	-1 715	-1 543	-2 272	47,3%	-2 585	-2 686
- varav regleringsbidrag/avgift	1 657	1 287	128	-90,1%	7	-397
Summa skatteintäkter, generella statsbidrag och utjämning	**87 030**	**89 688**	**96 484**	**7,6%**	**100 394**	**104 113**
Förändring från föregående år, mkr		2 658	6 796		3 910	3 719
Förändring från föregående år, procent		3,1%	7,6%		4,1%	3,7%
Budget 2022		89 814	91 566		90 857	
Differens			4 918		9 537	
Varav Budget 2022 utjämning		-2 572	-3 711		-4 296	
Differens			-1 330		-1 318	

Resultaträkning

Resultaträkning	Utfall	Budget	Prognos	Budget	Ändring	Plan	Plan
Mkr	**2021**	**2022**	**2022**	**2023**	**B23/Pr22**	**2024**	**2025**
Verksamhetens intäkter	**31 376**	**28 517**	**29 135**	**24 355**	**-16,4%**	**24 654**	**25 648**
Personalkostnader och inhyrd personal	-39 171	-37 110	-37 277	-39 417	5,7%	-40 419	-36 793
Köpt hälso- och sjukvård, tandvård, mm.	-25 291	-23 868	-24 283	-24 783	2,1%	-25 759	-27 352
Köpt trafik	-15 570	-16 214	-16 509	-16 851	2,1%	-16 250	-16 756
Övriga kostnader	-28 065	-31 155	-30 438	-30 731	1,0%	-31 099	-34 009
Verksamhetens kostnader	**-108 098**	**-108 347**	**-108 507**	**-111 781**	**3,0%**	**-113 527**	**-114 910**
Avskrivningar	-7 024	-7 146	-6 871	-7 101	3,3%	-7 402	-7 937
Verksamhetens nettokostnader	**-83 746**	**-86 977**	**-86 244**	**-94 527**	**9,6%**	**-96 275**	**-97 198**
Skatteintäkter	81 930	84 881	87 459	93 952	7,4%	98 222	102 351
Generellt statsbidrag	7 109	7 379	7 388	7 573	2,5%	7 785	8 003
Utjämningssystemet	-1 070	-2 572	-2 284	-5 041	120,8%	-5 614	-6 241
Summa samlade skatteintäkter	**87 970**	**89 688**	**92 563**	**96 484**	**4,2%**	**100 394**	**104 113**
Verksamhetens resultat	**4 224**	**2 712**	**6 319**	**1 957**	**-69,0%**	**4 119**	**6 915**
Finansiella intäkter	43	44	40	33	-18,2%	33	33
Finansiella kostnader	-2 446	-2 614	-2 214	-5 467	146,9%	-5 089	-3 675
Resultat efter finansiella poster	**1 821**	**142**	**4 146**	**-3 476**		**-937**	**3 274**
Extraordinära poster	0	0	0	0		0	0
Årets resultat	**1 821**	**142**	**4 146**	**-3 476**		**-937**	**3 274**

Balansräkning

Balansräkning	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Tillgångar					
Anläggningstillgångar					
Immateriella anläggningstillgångar	445	631	740	788	665
Materiella anläggningstillgångar	129 642	137 398	148 575	158 249	165 648
Finansiella anläggningstillgångar	1 397	1 199	1 199	1 199	1 199
Summa anläggningstillgångar	**131 484**	**139 228**	**150 514**	**160 236**	**167 512**
Omsättningstillgångar					
Övriga omsättningstillgångar	9 968	8 717	8 888	9 088	9 088
Kassa och bank	6 462	2 117	2 182	2 248	2 248
Summa omsättningstillgångar	**16 429**	**10 834**	**11 069**	**11 336**	**11 336**
Summa tillgångar	**147 914**	**150 062**	**161 583**	**171 572**	**178 848**
Eget Kapital					
Årets resultat	1 821	4 146	-3 476	-937	3 274
Övrigt eget kapital	20 214	18 136	22 281	18 805	17 865
Summa eget kapital	**22 036**	**22 281**	**18 805**	**17 868**	**21 139**
Avsättningar					
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	34 009	37 157	41 289	44 934	47 738
Andra avsättningar	923	971	971	971	971
Summa avsättningar	**34 933**	**38 128**	**42 260**	**45 905**	**48 709**
Skulder					
Långfristiga skulder lån och leasing	39 365	33 840	39 311	42 015	37 168
Övriga långfristiga skulder	20 380	25 172	30 873	36 013	42 061
Summa långfristiga skulder	**59 744**	**59 012**	**70 184**	**78 028**	**79 229**
Kortfristiga skulder	**31 201**	**30 641**	**30 333**	**29 771**	**29 771**
Summa skulder	**90 946**	**89 652**	**100 518**	**107 799**	**109 000**
Eget kapital, avsättningar och skulder	**147 914**	**150 062**	**161 583**	**171 572**	**178 848**
Ansvarsförbindelseför pensioner	*22 613*	*21 704*	*22 054*	*21 888*	*21 090*
Soliditet inklusive ansvarsförbindelsen	*-0,4%*	*0,4%*	*-2,0%*	*-2,3%*	*0,0%*

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalys	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Den löpande verksamheten					
Årets resultat	1 821	4 146	-3 476	-937	3 274
Justering för ej likviditetspåverkande poster*	10 178	6 167	11 511	11 729	10 925
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	0	0	0	0	0
Medel från verksamheten före förändringar av rörelsekapital	*11 999*	*10 312*	*8 035*	*10 792*	*14 199*
Ökning(-) resp minskning(+) av förråd och varulager	-204	137	29	0	0
Ökning(-) resp minskning(+) kortfristiga fordringar	483	1 114	-200	-200	0
Ökning (+) resp minskning (-) av kortfristiga skulder	-100	-561	-307	-562	0
(exkl leasing- och lånefinansiering)	0	0	0	0	0
Kassaflöde från den löpande verksamheten	**12 179**	**11 003**	**7 557**	**10 030**	**14 199**
Investeringsverksamheten					

Investering i immateriella anläggningstillgångar	92	0	0	0	0
Försäljning av immateriella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Investering i materiella anläggningstillgångar	-11 026	-14 616	-18 883	-18 036	-15 636
Försäljning av materiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Investering i finansiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Försäljning av finansiella anläggningstillgångar	0	0	0	0	0
Kassaflöde från investeringsverksamheten	**-10 934**	**-14 616**	**-18 883**	**-18 036**	**-15 636**
Finansieringsverksamheten					
Nyupptagna lån	0	0	5 917	2 569	0
Amortering av långfristiga skulder	0	0	0	0	0
Ökning/minskning långfristiga fordringar	-199	199	0	0	0
Förändring långfristiga skulder	1 844	370	6 440	6 168	1 438
Förändring av leasingfinansiering	-429	-1 301	-966	-664	0
Erhållna bidrag	0	0	0	0	0
Minskning av avsättningar pga utbetalningar	0	0	0	0	0
Övrig finansiering	0	0	0	0	0
Kassaflöde från finansieringsverksamheten	**1 216**	**-732**	**11 391**	**8 073**	**1 438**
Utbetalning bidrag till statlig infrastruktur					
Utbetalning av bidrag till statlig infrastruktur	0	0	0	0	0
Årets kassaflöde	**2 461**	**-4 345**	**65**	**66**	**0**
Likvida medel vid årets början	**4 012**	**6 462**	**2 117**	**2 182**	**2 248**
Likvida medel vid årets slut	**6 473**	**2 116**	**2 182**	**2 248**	**2 248**

Finansieringsbudget

	Utfall	Prognos	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Investeringar	11 026	14 616	18 883	18 036	15 636
Finansiering egen likviditet	-7 554	-9 537	-7 557	-10 030	-9 352
Medfinansiering	-3 472	-5 079	-5 920	-5 369	-6 284
Lån- och leasingfinansiering	0	0	-5 406	-2 638	0
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Självfinansieringsgrad	*100%*	*100%*	*58%*	*79%*	*100%*

Anslag

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Hälso- och sjukvårdsnämnden	69 975	61 798	63 241	65 033
Primärvårdsnämnden	0	12 982	13 670	14 303
Patientnämnden	33	34	35	37
Trafiknämnden	10 512	13 442	14 406	14 694
- varav trafikförvaltningen	*10 469*	*12 033*	*12 658*	*12 886*
- varav färdtjänstverksamheten	*1 208*	*1 195*	*1 406*	*1 406*
- varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	*43*	*214*	*342*	*402*
Kulturnämnden	555	632	671	695
Regionstyrelsen	2 693	2 790	2 591	2 593
varav regionledningskontoret	*514*	*557*	*558*	*558*
- varav politiska organisation	*210*	*205*	*205*	*205*

- varav bidrag och övrigt	*1 969*	*1 990*	*1 791*	*1 792*
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	0	214	217	225
Fastighets- och servicenämnden	0	0	0	0
Revisorskollegiet	37			
Summa anslag	**85 794**	**91 929**	**94 870**	**97 621**

**) Revisorskollegiets anslag bereds av regionfullmäktiges presidium och anges inte i tabellerna.*

Ersättning pensioner

	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2023**	**2024**	**2025**
Hälso- och sjukvårdsnämnden	-3 750	-3 846	0
Primärvårdsnämnden	0	0	0
Patientnämnden	-3	-4	0
Trafiknämnden	-154	-146	0
varav trafikförvaltningen	*-154*	*-146*	*0*
varav färdtjänstverksamhet	*0*	*0*	*0*
varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	*0*	*0*	*0*
Kulturnämnden	-11	-12	0
Regionstyrelsen	-54	-55	0
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	-1	-1	0
Fastighets- och servicenämnden	0	0	0
Revisorskollegiet	-3	-3	0
Summa ersättning	**-3 977**	**-4 067**	**0**

Resultatkrav

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Hälso- och sjukvård				
Hälso- och sjukvårdsnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
- varav Kommunalförbundet Sjukvård och omsorg i Norrtälje	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Primärvårdsnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Patientnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Stockholms läns sjukvårdsområde	232,0	181,0	238,0	242,0
Karolinska Universitetssjukhuset	42,0	44,0	46,0	47,0
Södersjukhuset AB	15,0	21,0	21,0	23,0
Danderyds Sjukhus AB	11,0	24,0	24,0	26,0
Södertälje Sjukhus AB	4,0	5,0	5,0	5,0
S:t Eriks Ögonsjukhus AB	10,0	7,0	7,0	7,0
Folktandvården Stockholms Län AB	100,0	-12,4	-10,1	100,0
Ambulanssjukvården i Storstockholm AB	6,0	6,0	6,0	6,0
Tobiasregistret AB	0,0	0,0	0,0	0,0
MediCarrier AB	1,0	3,5	4,5	10,0
Hälso- och sjukvård totalt	**421,0**	**279,1**	**341,4**	**466,0**
Kollektivtrafik				
Trafiknämnden	408,0	-1 166,0	236,0	817,0
- varav trafikförvaltningen	*0,0*	*32,0*	*32,0*	*32,0*
- varav färdtjänstverksamheten	*4,0*	*4,0*	*4,0*	*4,0*

- varav förvaltning för utbyggd tunnelbana	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
AB Storstockholms Lokaltrafik	404,0	-1 202,0	200,0	781,0
- varav AB SL Finans	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
- varav SL Nya Tunnelbanan AB	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
- varav Waxholms Ångfartygs AB	*4,0*	*0,0*	*0,0*	*8,0*
Kollektivtrafik totalt	**408,0**	**-1 166,0**	**236,0**	**817,0**
Kultur				
Kulturnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Stockholm Film AB	0,0	0,0	0,0	0,0
Kultur totalt	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**
Regionstyrelsen	0,0	0,0	0,0	0,0
Klimat- och regionutvecklingsnämnden	0,0	0,0	0,0	0,0
Fastigheter och service				
Fastighets- och servicenämnden	599,5	493,0	507,4	619,0
- varav serviceförvaltningen	*6,0*	*-65,0*	*-65,6*	*7,0*
- varav fastighetsförvaltningen	*593,5*	*558,0*	*573,0*	*612,0*
Locum AB	3,5	-12,1	-2,2	4,0
Fastigheter och service totalt	**603,0**	**480,9**	**505,2**	**623,0**
Övriga				
Revisorskollegiet	0,0	0,0	0,0	0,0
Landstingshuset Stockholm AB	-18,0	0,0	0,0	0,0
AB SLL Internfinans	1,0	0,0	0,0	0,0
Koncerngemensamma funktioner				
Skadekontot	0,0	0,0	0,0	0,0
Koncernfinansiering	-1 273,5	-3 070,2	-2 019,6	1 367,6
Koncernjusteringar				
Totalt	**141,5**	**-3 476,2**	**-937,0**	**3 273,6**

**Avser resultat före bokslutsdispositioner och skatt, justerat för kostnadseffekt för förändrad diskonteringsränta för pensioner hos bolagen.*

Per nämnd/verksamhet

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025
Intäkter	75 137	68 781	70 373	67 329
- varav anslag	*69 975*	*61 798*	*63 241*	*65 033*
- varav statsbidrag	*2 296*	*2 262*	*2 296*	*2 296*
Köpt vård	-61 043	-54 541	-55 372	-54 361
Läkemedelsförmånen	-7 070	-7 230	-7 395	-6 399
Övriga kostnader inkl. finansnetto	-7 025	-7 009	-7 606	-6 569
Summa kostnader	*-75 137*	-68 781	*-70 373*	*-67 329*
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

Primärvårdsnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	0	12 982	13 670	14 303
- varav anslag	*0*	*12 982*	*13 670*	*14 303*
Kostnader	0	-12 982	-13 670	-14 303
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

Patientnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	34	39	41	37
- varav anslag	*33*	*34*	*35*	*37*
Kostnader	-34	-39	-41	-37
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

Trafiknämnden inkl FUT

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	24 370	26 020	27 091	24 154
- varav anslag	10 512	*13 442*	*14 406*	*14 694*
- varav biljettintäkter	9 904	*7 943*	*8 029*	*8 516*
Summa kostnader	-23 966	-27 186	-26 855	-23 337
Resultat	**404**	**-1 166**	**236**	**817**

Trafikförvaltningen

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter				
				11 713
				13 359
				13 898
				13 979
- varav anslag	*10 469*	*12 033*	*12 658*	*12 886*
Kostnader	-11 713	-13 327	-13 866	-13 947
Resultat	**0**	**32**	**32**	**32**

Förvaltning för utbyggd tunnelbana

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	237	399	511	402
- varav anslag	*43*	*214*	*342*	*402*
Kostnader	-237	-399	-511	-402
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

AB Storstockholms Lokaltrafik

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	24 045	22 520	22 980	23 752
- varav biljettintäkter	*9 920*	*7 959*	*8 045*	*8 516*
Summa kostnader	-23 641	-23 722	-22 780	-22 971
Resultat	**404**	**-1 202**	**200**	**781**

Färdtjänstverksamhet

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	1 795	1 828	2 053	1 922
- varav anslag	*1 208*	*1 195*	*1 406*	*1 406*
Kostnader	-1 791	-1 824	-2 049	-1 918
Resultat	**4**	**4**	**4**	**4**

Kulturnämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	590	616	632	643
- varav anslag	*555*	*632,3*	*671,3*	*695,3*
Kostnader	-590	-616	-632	-643
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

Regionledningskontoret

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	2 839	2 990	2 791	2 949
varav regionledningskontoret	514	557	558	558
- varav politiska organisation	210	205	205	205
- varav bidrag och övrigt	*1 969*	*1 990*	*1 791*	*1 792*
Kostnader	-2 839	-2 990	-2 791	-2 949
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

Serviceförvaltningen

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	1 841	1 794	1 819	1 885
- varav anslag	*0*	0	*0*	*0*
Kostnader	-1 835	-1 859	-1 884	-1 878
Resultat	**6**	**-65**	**-66**	**7**
Resultat exklusive pensionseffekt		*6*	*7*	*7*

Fastighetsförvaltningen

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	5 735	5 737	5 799	6 011
- varav anslag	*0,0*	*0,0*	*0,0*	*0,0*
Kostnader	-5 141	-5 179	-5 226	-5 399
Resultat	**594**	**558**	**573**	**612**

Fastighets- och servicenämnden

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	7 517	7 478	7 565	7 841
- varav anslag	*0*	*0*	*0*	*0*
Kostnader	-6 918	-6 985	-7 058	-7 222
Resultat	**599**	**493**	**507**	**619**
Resultat exklusive pensionseffekt		*564*	*580*	*619*

Locum AB

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	391	389	390	404
Kostnader	-387	-401	-392	-400
Resultat	**4**	**-12**	**-2**	**4**
Resultat exklusive pensionseffekt		*-12*	*-2*	*4*

Revisorskontoret

	Budget	Budget	Plan	Plan
Mkr	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**
Intäkter	39			
- varav anslag	*37*			
Kostnader	-39			
Resultat	**0**			

Skadekonto

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025
Intäkter	18	18	18	18
Kostnader	-18	-18	-18	-18
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

Klimat- och regionutvecklingsnämnden

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025
Intäkter	0	215	218	225
- varav anslag	*0*	*214*	*217*	*225*
Kostnader	0	-215	-218	-225
Resultat	**0**	**0**	**0**	**0**

Stockholms läns sjukvårdsområde

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**232**	**181**	**242**

Karolinska Universitetssjukhuset

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**42**	**44**	**47**

Landstingshuset i Stockholm AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**-18**	**0**	**0**

Södersjukhuset AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**15**	**21**	**23**

Danderyds Sjukhus AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**11**	**24**	**26**

Södertälje Sjukhus AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**4**	**5**	**5**

S:t Eriks Ögonsjukhus AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**10**	**7**	**7**

Folktandvården Stockholms Län AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**100**	**-12**	**100**
Resultat exklusive pensionseffekt		*100*	*100*

Ambulanssjukvården i Storstockholm AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**6**	**6**	**6**

Tobiasregistret AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**0**	**0**	**0**

MediCarrier AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**1**	**4**	**10**
Resultat exklusive pensionseffekt		*10*	*10*

Film Stockholm AB

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2025
Resultat	**0**	**0**	**0**

Koncernfinansiering

Mkr	Budget 2022	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025
Intäkter	101 054	110 361	114 793	113 533
	-102	-113	-116	-112
Kostnader	328	431	812	165
Resultat	**-1 274**	**-3 070**	**-2 020**	**1 368**

Kommunalförbund

Kommunalförbundet sjukvård och omsorg i Norrtälje

Mkr	Utfall 2021	Budget 2022	Budget 2023	Ändring B23/22	Plan 2024	Plan 2025
Medlemsbidrag	*1 780*	*1 764*	*1 862*	*5,5%*	*1 990*	*2 151*

Vänsterpartiet Region Stockholm